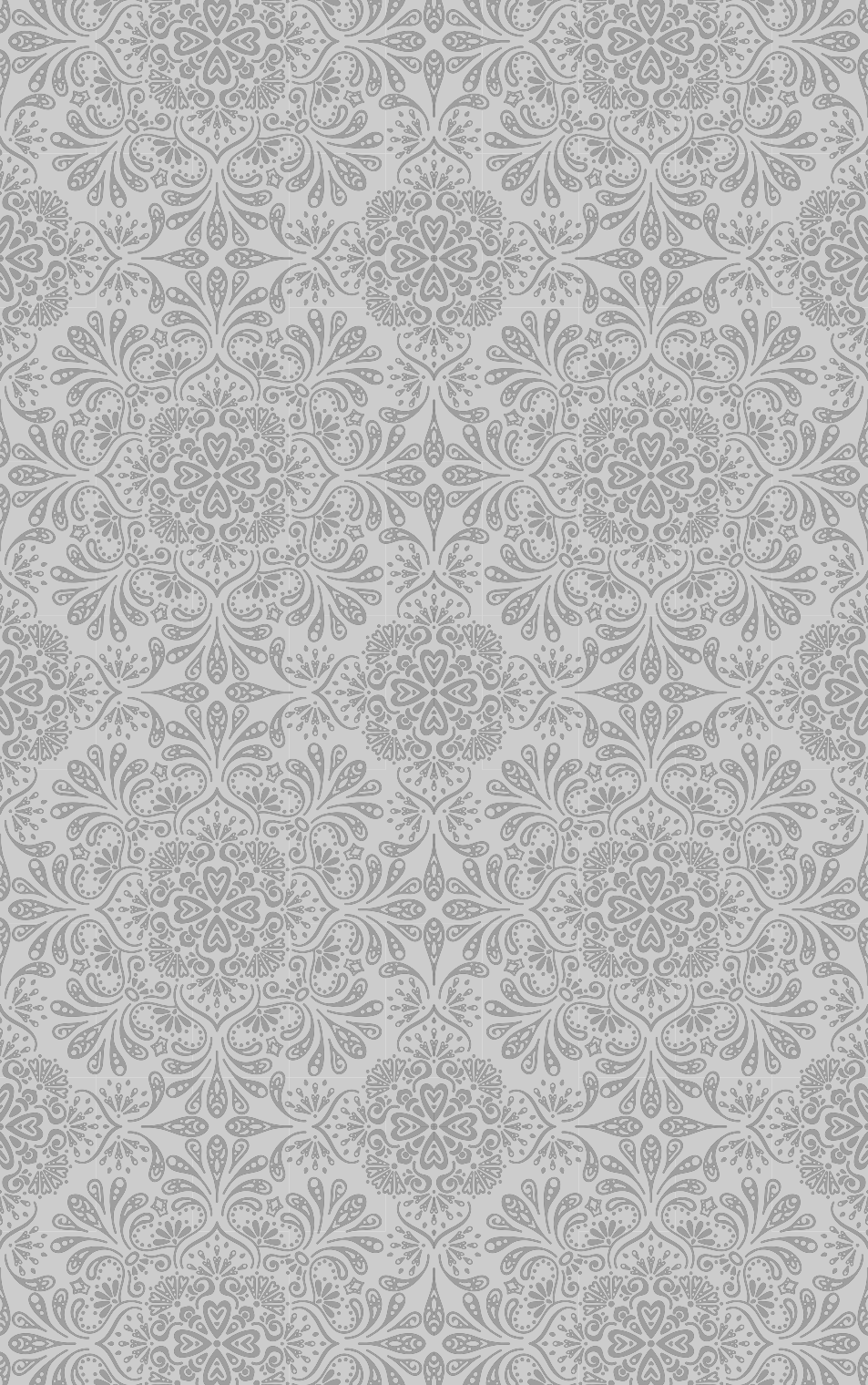
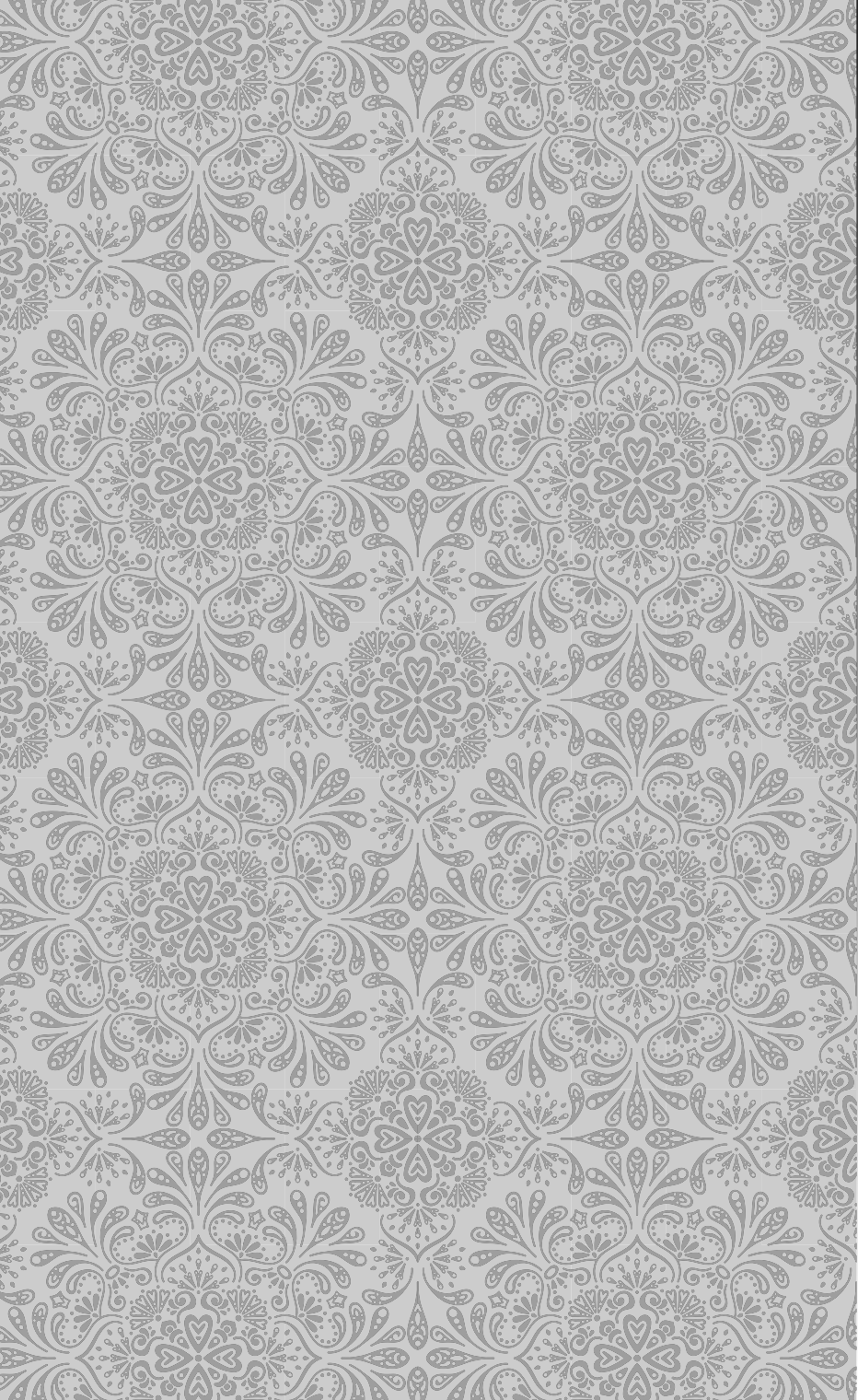

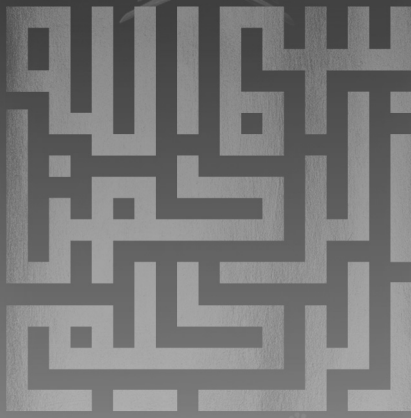
Abdülkerim
KUŞEYRÎ

Besmelenin Sırrı

BESMELENİN SIRRI

Abdülkerim Kuşeyrî

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Abdülkerim Kuşeyrî, Besmelenin Sırrı

Hazırlayan: M. Erdem Doğan

ISBN: 978-605-9495-25-7 Ebat: 12,0 x 19,5 cm, 155 s.

1. Besmele 2. Allah'ın isimleri 3. Allah'ın sıfatları

© İlk Harf Yayınevi, 2017

Bu kitabın her hakkı saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir bölümü
izinsiz olarak hiçbir biçimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Yayıncı Sertifika No: 33723

ABDÜLKERİM KUŞEYRÎ • BESMELENİN SIRRİ

› İlk Harf Yayınevi, 44
Tasavvuf Serisi, 34

› ISBN
978-605-9495-25-7

› Hazırlayan
Erdem Doğan

› Yayın Yönetmeni/Editör
Ersan Güngör

› Sayfa Düzeni
DBY Ajans

› Kapak Tasarımı
Sercan Arslan

› Basım Tarihi
1. Baskı, İstanbul, Nisan 2017

› Baskı / Cilt
Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Cad. No: 3, K: 2 Topkapı/İstanbul
Tel: 0212 483 47 92 (Sertifika No: 11964)

› **Genel Dağıtım**

Çelik Yayınevi San. ve Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No, 14710)

İkitelli O.S.B. Mah. Milas Cad. İş Batı İş Merkezi

No: 29/12-A Başakşehir - İSTANBUL

Tel: +90 212 511 28 11 • 513 73 19 • Fax: +90 212 511 28 12

www.celikyayinevi.com • info@celikyayinevi.com

BESMELENİN SIRRI

Abdülkerim Kuşeyrî

Hazırlayan
Erdem Doğan

İçindekiler

Sunuş / 7

Kuşeyrî'nin Kısa Biyografisi / 9

Besmelenin Sırrı / 11

Kaynakça / 155

Sunuş

Abdülkerim Kuşeyrî'nin *Letâifu'l İşârât* adlı eseri tasavvufî tefsir çalışmalarının en önemli klasik örneklerinden biridir. Söz konusu bu eser yayınevimiz tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Müellif bu eserinde, geniş ilmî birikimini kullanarak, her bir sûrenin başında yer alan “besmele” hakkında ilham ya da sezgi merkezli farklı farklı işârî yorumlarda bulunmuştur. Müellifin yapmış olduğu bu yorumlar hem söz konusu esere farklı bir içerik katmış hem de o güne kadar besmele hakkında yapılmış olan tefsirlere yeni ve derin izahlar kazandırmıştır. Tabii ki, bahsetmiş olduğumuz bu işârî yorumların önemi sadece müellifin yaşadığı dönemle sınırlı kalmayıp orijinalliğini koruyarak günümüze kadar gelmiştir.

Yayınevi olarak biz de besmelenin sırları hakkında yayılan bu irfanî ve derin açıklamaların hepsinin bir

arada bulunmasının daha faydalı olacağını düşünerek elinizdeki çalışmayı hazırladık. Yorumlarda geçen bazı tasavvufî kavramların izahlarını da konunun daha iyi anlaşılabilmesi için dipnotlarda açıklamaya çalıştık.

Serdar Çelik
İstanbul, 2017

Kuşeyrî'nin Kısa Biyografisi

Tam Adı, Soyu, Doğum Tarihi ve Doğum Yeri

Müellifin tam adı Abdulkerîm b. Hevâzin b. Abdulmelik b. Talha b. Muhammed el-Kuşeyrî'dir. Lakabı Zeynulislâm, şöhreti ise el-Kuşeyrî'dir. Kuşeyrî, Rabiulevvel 376/Temmuz 986 tarihinde Horasan bölgesinin Nisabur şehrine bağlı Ustuvâ nahiyesinde dünyaya gelmiştir. Baba tarafından Kuşeyr adlı Arap kabilesine mensuptur. Annesi de yine ünlü bir Arap kabilesi olan Benû Sulem kabilesinden Ebû Ukayl es-Sulemî'nin kızıdır.

Tahsili ve Hocaları

Henüz çocukken memleketlerinde meydana gelen kıtlık üzerine ailesi, aralarında kendisinin de bulunduğu bazı fertlerini, muhasebe alanında tahsil

görüp iktisadî durumlarını yoluna koymaya katılmaları amacıyla Nisabur'a göndermiştir. Ancak Kuşeyrî, burada bu tahsile hazırlanırken kısa süre sonra fıkıh, kelam, hadis, tefsir ve edebiyat meclisleri, kendisini cezp etmeye başlamıştır.

Nisabur, o tarihte ilmî ve fikrî faaliyetler bakımından büyük bir canlılığa sahip bulunuyordu. Bu durum, Kuşeyrî'nin ilgisini daha da artırıyor ve bu yöndeki amacına ulaşmada işini kolaylaştırıyordu. Söz konusu ilmî ve fikrî canlılığın arkasında ise hem yaşadıkları dönemde hem günümüze dek, ortaya koydukları ilmî ve fikrî eserleri ile yetiştirdikleri öğrencileri sayesinde İslam düşünce ve ilim tarihinde otorite kabul edilen pek çok ünlü âlimin ilmî mesaisi yatmaktadır. Bu âlimlerin başlıcaları şunlardır:

1. Büyük bir fıkıh, usul ve kelam âlimi olup müstakil bir medresesi ve pek çok eseri bulunan, Kuşeyrî'nin usulde hocası olan Ebûbekr Muhammed b. Fûrek el-Ensârî el-İsbehânî (406/1015).

2. Döneminde el-Üstaz diye tanınan ve bütün Horasan âlimlerinin en büyük hocası olarak kabul edilen, Nisabur'da kendi adını taşıyan ünlü bir medresesi bulunan kelam ve usul otoritesi Ebû İshâk İbrahim b. Muhammed el-İsferâînî (417/1025). Bu zât, Kuşeyrî'nin en önemli hocası ve ilimde kendisini yetiştiren kişidir.

3. Kuşeyrî'nin özellikle fıkıhta hocası olan Ebûbekir Muhammed b. Ebûbekir et-Tûsî (460/1067).

4. Aynı zamanda kayınpederi olan Ebû Ali el-Hasen b. Ali en-Nisâbûrî ed-Dakkâk (405/1015) ise onun tasavvuftaki yegâne hocası, şeyhi ve feyiz kaynağıdır.

Böylece Kuşeyrî, fıkıh, usul, kelam, tefsir ve Arap dili, belagatı ve edebiyatı ile tasavvuf alanında önde gelen büyük âlimlerden biri olmuş, bu çerçevede pek çok öğrenci yetiştirmiş ve pek çok eser telif etmiş, yanı sıra şair denecek seviyede çok sayıda şiir ve bir kaside de yazmıştır.

Bazı Öğrencileri

Kuşeyrî'nin önde gelen bazı öğrencileri şunlardır:

1. Ebû Ali el-Fadl b. Muhammed b. Ali el-Kasbânî (444/1052)

2. Ebûbekr Ahmed b. Ali b. Sâbit el-Hatîb el-Bağdâdî (463/1070)

3. Ebulkâsım Süleyman b. Nâsir b. İmrân el-Ensârî (512/1118)

4. Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Fadl b. Ahmed el-Ferâvî (530/1135)

5. Ebû İbrâhîm İsmail b. Huseyn el-Hüseynî (531/1136)

Eserleri

Yirmi beş kadar eserinden söz edilen Kuşeyrî'nin bu eserlerinin büyük kısmı henüz basılmamıştır. Bu eserlerin başlıcalarından bazıları şunlardır:

1. *et-Teysîr fî ilmi't-tefsîr*. Büyük Tefsir olarak da bilinen bu eserini 410/1019 tarihinde tamamlamıştır.

2. *Latâifu'l-işârât*. Bu eser, 434/1042 yılında tamamlanmıştır.¹

3. *er-Risâletu'l-Kuşeyriyye*. Tasavvuf anlayışını ve sistematığının yanı sıra önde gelen mutasavvıflara dair bilgiler içeren en ünlü eseri olup birkaç defa basılmıştır. Eserin Fransızca çevirisi ise Roma'da basılmıştır. Eser, 437/1045 yılında tamamlanmıştır.²

4. *et-Tahbîr fî't-tezkîr*. Eser, esmâ-i hüsnânın şerhine dairdir.³

5. *Şikâyetu ehli's-sunne bi hikâyeti mâ nâlehum mine'l-mihne*. Eserde genelde Ehl-i Sünnetin, özelde de Eş'arî âlimlerinin çektiği on yıllık çileyi konu almaktadır.

6. *Kitâbü'l Mirac*.⁴

¹ Abdülkerim Kuşeyrî, *Letâifu'l İşârât*, (6 cilt), ter. Prof. Dr. Mehmet Yalar, İlk Harf Yayınevi, İstanbul: 2012.

² Abdülkerim Kuşeyrî, *Kuşeyrî Risalesi*, ter. Muhammed Coşkun, İlk Harf Yayınevi, İstanbul: 2013.

³ Abdülkerim Kuşeyrî, *O'nun Güzel İsimleri*, ter. Cevher Caduk, İlk Harf Yayınevi, İstanbul: 2011.

⁴ Abdülkerim Kuşeyrî, *Hakk'a Yükseliş*, ter. Cevher Caduk, İlk Harf Yayınevi, İstanbul: 2011.

Vefatı

Kuşeyrî, on yıllık sürgün hayatından sonra, ünlü Selçuklu veziri Nizâmülmülk'ün iş başına gelmesiyle diğer âlimlerle birlikte büyük bir saygı ve ihtişamla memleketine geri dönmüş ve ömrünün sonuna kadar mutlu bir ve huzurlu bir hayat yaşamıştır. Kuşeyrî, 465/1072 yılında Nisabur'da vefat etmiş ve Şeyhi Ebû Ali ed-Dakkâk'ın yanına defnedilmiştir.

BESMELENİN SIRRI

ABDÜLKERİM KUŞEYRÎ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillâhi” lafzındaki *“bâ”* tazmîn harfidir. Yani olaylar, sadece Allah ile ortaya çıkmış ve yaratıklar O'nunla var olmuştur. Böylece ne kadar yaratık, varlık, cisim, eser, taş, toprak, yıldız, ağaç, işaret, enkaz, hikmet ve gerekçe varsa hepsi Allah ile vücut bulmuştur. Aynı zamanda onların sahibi de baştan yaratıcı da O'dur ve onların dönüşleri de yine O'nadır. Bu nedenle Allah'ın birliğine inanan, aradığını O'nunla bulmuş, O'nu inkâr eden dinden çıkmış, O'nu kabul eden ârif⁵ olmuş ve günah işleyen O'nunla gerilerde kalmıştır.

⁵ Ârif: “İstilahî anlamı, Hazret-i İlahî'nin zâtının, isimlerinin ve sıfatlarının şuhûdu mertebesine ulaştırdığı kimsedir. Bu makam o kimse için hâl ve mükâşefe yoluyla zâhir olmalıdır, ilim ve mârifet yoluyla değil. Bazıları şöyle demişlerdir: ‘Ârif, Hak'ta fenâ olan ve Allah ile bekâ olma makamına ulaşmamış kimsedir. Bağlılık makamından aیتlik makamına

Kimilerine göre; “Allah ile” demek olan “*Billâhi*” değil de “Allah’ın adıyla” demek olan “*Bismillâhi*” denilmiş olması, teberrüken ismini zikretmiş olmak içindir. Bazılarına göre ise bunun sebebi, bu lafız ile yemin lafzını birbirinden ayırt etmektir. Bazı âlimlere göre de bu, isimle isim sahibinin aynı olmasından dolayıdır. İrfan ehlinin görüşüne göre ise kalplerin diğer ilgilerden temizlenmesi, manevi sırların da engellerden arındırılmasıdır. Böylece “*Allah*” lafzı, temizlenmiş bir kalbe ve arındırılmış bir sırra yerleşmiş olur. Kimileri ise bu âyet zikredilirken “*bâ*” harfinden Allah’ın velîlerine olan iyiliğini, “*sîn*” harfinden seçkin kullarıyla olan sırrını, “*mîm*” harfinden ise velilerine olan minnetini hatırlamaktadırlar. Böylece onlar, Allah’ın iyiliğiyle sırrını tanıdıklarını, üzerlerindeki minneti ile emrini koruduklarını ve yine O’nunla O’nun yüceliğini tanıdıklarını öğrenmiş olurlar. Kimileri de “*Bismillâhi*”yi duyduklarında “*bâ*” harfiyle Allah’ın her türlü kötülükten uzak olduğunu, “*sîn*” ile kusursuz olduğunu, “*mîm*” ile de yücelik demek olan mecdini hatırlamış olurlar. Diğer bazıları ise “*bâ*”da Allah’ın güzellik demek

hareket etmiş olup her şeyin başlangıcı ve sonu olan Mutlak Hakk’ın tanıdığı kimsedir.’...” Daha geniş bilgi için bkz.: Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 21-22; “... Âriflerin mârifetinin nihayeti şu âyet-i kerimede ifade edildiği gibidir: ‘*Ben öyle batanları sevmem.*’ (Enâm Sûresi: 76). Ârif, batmayan ve sona ermeyen (Zâtı) bilmiş, batıp gidenlerle sükûn bulmamıştır...” İbn Fûrek, *el-İbâne an Turuki’l-Kâsîdîn*, çev. Ahmet Yıldırım-Abdülgaâffar Aslan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul: 2014, s. 334.

olan bekâsını, “sîn”de yücelik demek olan senâsını, “mîm”de ise mülkünü anarlar. Böylelikle Allah, besmele âyetini her sûrede tekrarlayıp bu âyetin o sûreden oluşu kesinleşince biz de onun her sûredeki işaretlerinden tekrarlanmamış kelimeler ve işaretler zikretmek istedik. Bu nedenle sadece Allah’a güvenerek burada sözü detaylandırıyoruz.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmelede yer alan “*isim*” lafzı, yükseklik anlamındaki “*sümüvvün*” ile özellik/alamet anlamındaki “*simetün*” köklerinden türemiştir. O halde bu ismi zikreden kimsenin yolu, dış görünüşüyle her türlü çabayı harcama özelliğine sahip olmak ve gayretiyle müşâhede⁶ makamlarına yükselmektir. Zira görü-

⁶ Müşâhede: “Allah’ın zuhur ve tecellilerini görme anlamında tasavvuf terimi. Sözlükte “görmek, şahitlik etmek, gözlemlemek; bir nesnenin hakikatine vâkıf olmak” anlamlarına gelen müşâhede kelimesi tasavvufta Allah’ın zuhur ve tecellilerini görmeyi, seyir ve temaşa etmeyi ifade eder. Müşâhedenin gözün müşâhedesi, kalbin müşâhedesi, ruhun müşâhedesi ve sırrın müşâhedesi gibi mertebeleri vardır. Gözle (basar) müşâhede hareket noktasıdır; bunun ilerisi kalp gözüyle (başîret) müşâhededir. Belli bir mânevî mertebede bulunan bir sâlike içinde bulunduğu mertebenin üstü gaibdir, onunla üst mertebeler arasında birçok perde (hicâb) bulunur. Sülûkün amacı bu perdeleri aşıp ardındaki ilâhî hakikatleri temaşa etmektir. Perdenin ötesindeki ilâhî hakikatler daha

nüşünde çabaların işareti, gönül dünyasında da vuslat için gayretle yükselme bulunmayan kimse, ne di-
liyle yaptığı zikrin sırrına ne de halinin duruluğuyla
Allah'a yaklaşmanın lütfuna erer.

açık, daha nurlu ve daha latiftir. Perdelerin açılması konusu tasavvuf kaynaklarında muhâdara, mükâşefe ve müşâhede şeklinde üç aşamada ele alınır. Muhâdara, Hakk'ın zikrinin hâkimiyeti altında olan kalbin O'nun huzurunda bulunmasıdır. Muhâdara, Allah'ın var ve bir olduğunu gösteren delillerin sâlikte oluşturduğu mânevî halin neticesinde gerçekleşir. Mükâşefe delillere ihtiyaç kalmadan kalbin Hakk'ın huzurunda bulunmasıdır. Müşâhede ise hiçbir şüphe kalmadan Hakk'ın kalpte huzurudur; Cüneyd-i Bağdâdî'nin ifadesiyle sâlikin kendini kaybederek Hakk'ı bulmasıdır. Ayne'l-yakin, ilme'l-yakin ve hakka'l-yakin de bu üç halin başka bir tarzda ifadesidir..." Daha geniş bilgi için bkz.: Süleyman Uludağ, "Müşâhede", *DİA*, c. 32, s. 152-153.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Tahkik ehli, “Allah” lafzının bir manadan türetilmiş olup olmadığı konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Onların çoğu, bu lafzın bir manadan türetilmediğini ve Allah’a özgü bir isim olduğunu söylemiştir. Bu lafzın Allah için kullanılması, tıpkı diğer özel isimlerin varlıklar hakkındaki kullanılması gibidir. Nitekim mârifet⁷ ehlinin isimleri bu lafızla birlikte kullanıldığında zihinleri ve bilgileri Allah'ın varlığından ve hakkından başka bir anlama yönelmez. Bu lafzın hakkı, kalbin müşâhedesiyle birlikte olmasıdır. Meselâ; bir kimse, diliyle Allah dediği

⁷ Mârifet: “Tanımak, âriflerin nezdinde mârifetin aslı Allah'ı tanımaktır. Mârifetin altı yüzü vardır: Vahdâniyet mârifeti, tazim mârifeti, minnet mârifeti, kudret mârifeti, ezel mârifeti, sırlar mârifeti...” Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 306-308.

veya kulaklarıyla onu işittiği zaman kalbiyle Allah'ı müşâhede etmiş olur.

Hal böyle olunca, bu kelime Allah'tan başka hiçbir anlama delalet etmediği gibi, onu söyleyenin gördüğü şey de Allah'tan başkası olamaz. Böylece o, diliyle Allah demiş, aklıyla Allah'ı bilmiş, kalbiyle Allah'ı tanımış, ruhuyla Allah'ı sevmiş, sırrıyla Allah'ı müşâhede etmiş, zâhiriyle Allah'ın huzurunda yalvarmış, iç dünyasıyla Allah'ı benimsemiş, ahvaliyle de Allah ile baş başa kalmış ve O'nda yok olmuş olur. Bu itibarla Allah'tan başkasının onda nasibi kalmamış olur. Bu kimse, Allah'ta, Allah için Allah ile mahviyet hâli yaşadığı zaman Hak Teâlâ, ruhunu yok olmaktan korumak ve kalbini temizlemek için onu rahmetinin kapsamına alarak, "Rahmân ve Rahîm" sözüyle ona tecelli eder. Dostlarının külliye yok olmaması için, lütufta bulunmak Allah'ın bir sünnetidir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Âlimler, “*isim*” lafzının hangi kökten türetildiği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Onlardan kimisi, bu lafzın yükseklik anlamındaki “*sümüvvün*” kökünden türetildiğini söylerken, kimisi de bu lafız, özellik/alamet anlamındaki “*simetün*” kökünden türetilmiştir, demiştir.

Her iki görüşün de işârî tefsirde yeri vardır. Bu itibarla “*sümüvvün*” kökünden türetildiğini söyleyen görüşe göre; bu lafız, öyle bir isimdir ki, onu zikredenin rütbesi, onu tanıyanın hali, onunla birlikte olanın ise himmeti yükselir. Bu çerçevede rütbenin yükselmesi sevap ve iyiliklerin çoğalmasını, halin yükselmesi sırlarda nurların ortaya çıkmasını, himmetin yükselmesi de başkalarına köle olmaktan kurtulmayı sağlar.

Aslının “*simetün*” kökünden geldiği şeklindeki görüşe göre ise bu lafız, öyle bir isimdir ki, ona yönelen kimse ibadet nişanı, onunla birlikte olan kimse müridlik nişanı, onu seven kimse havâs nişanı, onu tanıyan kimse de ihtisas nişanı kazanmış olur. Bu çerçevede ibadet nişanı, cehennem ateşinin, sahibinin üzerine alevlerini atmaktan korkmasını; müridlik nişanı, bu onurlu önemine rağmen sahibinin köleleştirilmesine dönük arzudan ürkmeyi; havâs nişanı, su ve çamurdan yaratılmış olan insanın, her şeyden üstün olmasından duyulan şaşkınlığın ortadan kalkmasını; ihtisas nişanı da hakikat sultanının hâkimiyeti esnasında hükmün yok olmasını sağlar.

Diğer bir görüşe göre de bu, öyle bir isimdir ki, ona bağlı kalan kimsenin nazarında Allah’ın kadri vehimlerin üstüne çıkmış olur. Ondan ayrılan ise ayrılık damgasıyla damgalanmış olur. İşte Allah’ın ismi, bütün bu anlamları ifade eder.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Allah'ın adını duymak, heybete sebep olur. Heybet ise fenâ⁸ ve kendinden geçmeyi içerir. Rahmân ve Rahîm lafızlarını duymak da huzura ve Allah'a dönüş yapmaya vesile olur. Huzur ise bekâ⁹ ve yakınlığı içerir.

⁸ Fenâ: "Bekâ, övülmüş sıfatların varlığı, fenâ ise yerilmiş sıfatların olmayışıdır. Fenâ iki türlüdür: Birincisi, yukarıda zikredilendir ki, bu, riyâzatın çokluğu ile olur. İkincisi ise insanın mülk ve melekût âlemlerinin farkında olmaması hâlidir. Bu da eşyayı birbirinden farklı sûretlerde mümtâz bir şekilde yaratan el-Bârî'nin azameti ve Hakk'ın müşâhedesine dalmakla olur. Meşâyih, şu sözleriyle buna işaret etmiştir: Fakr, dünya ve ahirette yüz karalığıdır, yani iki dünyada da fenâdır." Seyyid Şerif Cürçânî, *Ta'rifât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 58.

⁹ Bekâ: "Kalbin dertleri ve hüznlerinin toplanmasıyla ruhun himmetinin ebedi bekâ bulması ve tek derdinin Vâhid ve Samed olan Allah olmasıdır. Hâlleri böyle olan kişinin alâmeti

Bu itibarla Allah, ismini duyurduğu kimseyi celâlini¹⁰ keşifte dehşete düşürür. Rahmân ve Rahîm lafızlarını duyurduğu kimseyi de lütuflarını bahşetmekle yaşatır.

ise fânî dünya ile kirlenmiş şeylerden sakınıp tiksiniş kaçınarak bâkî olanın peşinde olup onu seçerek dünyadan sahip olamadığı herhangi bir şey üzerine bâkî olmamasıdır... Bekâ, kişinin bakışının, konuşmasının, şiddetinin, hareketinin, sükûnunun bâkî olanla olması, Bâkî ile Bâkî'ye nazar etmesidir..." İbn Fûrek, *el-İbâne an Turuki'l-Kâsîdîn*, çev. Ahmet Yıldırım-Abdülgaâfâr Aslan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul: 2014, s. 258.

¹⁰ Celâl: "Allah'ın, kahr ve gazapla alakalı sıfatlarının umumî ismidir." Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta'rifât (Tasavvuf İstilahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 51.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Allah'ın adıyla kalpler nurlanarak bağımsızlık kazanmış, O'nun adıyla üzüntüler yok olup gitmiş, O'nun rahmetiyle ruhlar irfana kavuşup huzur bulmuş ve (...) ile akıllar yetersiz kalıp helak olmuştur.

Bir de Allah'ın adıyla her ümit sahibi ümidine kavuşmuş ve Allah'ın rahmetiyle herkes aradığını bulmuştur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmeledeki “b” harfi kesrelidir. Ameli ise cer yapmaktır. Çünkü o, isimleri mecrur eden harflerdendir. Aynı zamanda o, yazılıştta ufak boyludur. Diğer harflerden ayrıldığı noktası da tek olup azlığın nihayetidir. Sonra bu noktanın yeri harfin alt kısmıdır. Bu haliyle nokta, tevazu ve her yönden boyun eğmeye işaret etmektedir.

Besmeledeki “s” harfi de harekesiz bir harftir. Hal böyle olunca, “b” harfinin işareti: insanın, bütün imkânını boyun eğme, tezellül, çaba ve tevesülde harcadıktan sonra takdiri beklemesine yöneliktir. Eğer Allah, keremiyle kabul etmek lütfunda bulunursa zaten umulan budur. Şayet bir şekilde

reddederse o zaman da hüküm O'nundur. O zaman insana düşen, buna rıza göstermek suretiyle Allah'ın takdirine muvafakat etmektir. Zira besmeledeki "m" harfi, dilemesi halinde Allah'ın minnetine işaret etmektedir. Sonra da minnet etmemesi halinde insanın, O'nun takdirine rıza göstermek suretiyle muvafakat etmesine işaret eder.

Bu konuda şu yorumlar da yapılmıştır:

- "b" harfi, Allah'ın, diğer yaratıklardan farklı olarak kendilerine verdiği özellik sayesinde hakikatler ehlinin kalplerinin, tecellilerin incelikleriyle sırların beyanına vâkıf olmasına işaret etmektedir. Bu özellikleriyle onlar, başkalarına gizli kalan hususları açıkça bilmektedirler. Bu nedenle gayb onlara açıktır, riva-yet de onlar için görülmüş gibidir. Diğer insanlara göre bilgi olan husus onlar için varlıktır.

- "s" harfi de *bastın*¹¹ yaklaşması esnasında kalplerinin sevincine işaret eder. Çünkü bu halde (...) çeşitli riayet şekilleri ve münâcâtın türlü incelikleri bulunmaktadır. Böylece onlar, nimetleri bol

¹¹ Bast: "Tarikat sâliklerinin nezdinde bast, keşif halinde kula işaretler gönderilmesidir. Bu öyle bir haldir ki, ne gelmesi kesb ile ne de gitmesi çaba iledir. Âriflerin nezdindeki bast, müridlerin nezdindeki recaya benzer. Hafa makamında bast ise Allah Teâlâ'nın, kulu, insanların karşısında zâhiren genişletip ferahlatması, bâtinî olarak ise daraltmasıdır. Bu, Hakk'ın yaratılmışlara olan bir rahmetidir; zira her şey ona sığar, o ise hiçbir şeye sığmaz. O, eşyada müessirdir; ancak eşya O'nda müessir değildir." ... Daha geniş bilgi için bkz.: Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 63-65.

cennetlerde, rahat bir hayat, ikram, devamlı ve kalıcı bir huzur içinde olurlar.

- “m” harfi de Allah’ın, başından itibaren onlara olan muhabbetine işarettir. Çünkü insanların Allah’a olması gereken sevgilerini sağlayan bu muhabbettir. Zira bütün sevgiler Allah’ın sevgisinden doğmuş olduğu için, kendilerini sevmesi sebebiyle onlar da Allah’ı sevmişlerdir. Allah’ın, onları kastetmesi sebebiyle onlar da Allah’ı kastetmiş ve Allah’ın onları irade etmesi sebebiyle onlar da Allah’ı irade etmişlerdir.

- Tevhid ehlinin ruh huzuru besmelenin sahasında konaklamaya bağlıdır. Her kim, o sahaya yerleşirse kutsiyet bahçelerinden beslenmiş ve dostluk esintisinin huzuruna ermiş olur.

- Besmele, kalpleriyle fakir olanların vakfe yaptığı yerdir. Zenginlerin vakfe yaptığı yer Arafat, fakirlerin vakfe yaptığı yer ise keşifler ve müşâhedelerdir.

- Besmele lafzı, dostların baharı olup çiçekleri vuslatın incelikleri, tomurcukları ise Allah’a yakınlıktaki artışlardır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, Allah'ın, yoktan var etmeye kâdir olduğunu bildirmektedir. *“Rahmân ve Rahîm oluşu”* da O'nun ikna ve güzel savunma yoluyla tasarrufta bulunduğunu ifade etmektedir. Bu itibarla Allah var ettiklerini kudretiyle var etmiş, tevhid inancına sahip olan kimse de O'nun yardımıyla tevhid ehli olmuştur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele, öyle bir sözdür ki, işitilmesi her ibadet ehli için şifa, her irade sahibi için aydınlık, her kayba uğrayan için sabır, her varlıklı için imtihan, her korkan için huzur, her ârif için teselli, her tövbe eden için güvence ve her arayan için izah sağlar. Âriflerin kalpleri, ancak besmeleyi işitmekle ferahlar. Korkanların tasaları da ancak besmeleyi işittiklerinde geçer.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Bu öyle bir sözdür ki, kimilerinin akıllarını kaplayıp basiret sahibi kılmış, kimilerinin de kalplerini kuşatıp basiretten tecrit etmiştir. Basiret¹² sahibi kıldıklarını, Allah'ın nurunun burhanıyla kılmış, tecrit ettiklerini de hükümrânlığının kahriyle etmiştir. Bu çerçevede ilim sahibi, araştırma ve delil arama yolunu izlemiş, sonuçta ikbalinin gölgeleri altından aklının yıldızları doğunca durmuştur. Mârifet sahibi ise

¹² Basiret: "Kalbi kudsi bir nur ile aydınlatan ve bu vesileyle eşyanın hakikatini ve batinını görmesini sağlayan bir kuvvettir. Göze benzemesinin nedeni, göz ile eşyanın zahirlerinin ve suretlerinin görülmesidir. Basiret, hekimlerin kevve-yi âkile-yi nazarî olarak adlandırdıkları şeyin aynısıdır. Kudsi nur ile münevver olduğunda ve Hak Teâlâ'nın hidayetiyle hicaplar kalktığında hekimler tarafından kudret-i kudusiye olarak adlandırılır..." Daha geniş bilgi için bkz.: Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 62-63.

Allah’a kavuşmaya kalkmış, bu esnada Allah’ın mukaddes zâtından, celâlinin gereğini ortaya koymak suretiyle bir ışıltı belirince helak olmuştur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillâh” öyle bir sözdür ki, onu işitmek kimilerinde önce istek sonra da coşku meydana getirirken, kimilerinde de önce üzüntü sonra da kaçış duygusu uyandırır. Bu çerçevede kim onu ümit kulağıyla dinlerse Allah'ın rahmetinin varlığını arar ve böylece kulağı onun için coşar. Kim de onu korku kulağıyla dinlerse Allah'ın azabının korkusundan üzüntüye kapılır sonra yine O'na doğru kaçır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Allah'ın adıyla” Allah ile demektir. Bu nedenle âriflerin kalpleri Allah ile aydınlanmakta, kendini kaybetmiş olanların kalpleri Allah için yanmaktadır. Birinci grup, Allah'ın sevgisine, ikinci grup da O'nun eşsiz müşâhedesine özlem duymaktadır. Vuslat sahipleri ise “Allah ile...” derler. Böylece arayanlardan eren ermiş olmaktadır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmeledeki “vasıl elifi (hemzesi)”, düşürülmesine sebep bulunmadığı halde düşürülmüştür. Başındaki (ل) “bâ” harfi de gerekçesi olmadığı halde biraz uzunca yazılmaktadır. Bunların yapılması, yerinde bırakmak ve düşürmenin gerekçesiz olduğunun bilinmesi içindir. Hal böyle olunca, bunu kabul eden de gerekçenin gereği olarak kabul etmemiş, reddeden de gerekçeye uymak için reddetmemiştir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(بِسْمِ اللَّهِ) “*Bismillah*” lafzındaki vasl elifi, (اسم) “*isim*” kelimesinin aslında yoktu. Harekesiz harfle başlayan “سم” kelimesini telaffuz edebilmek için vaki olan ihtiyaç üzerine başına bu elif getirildi. Hakkındaki bu işlem, isteği dışında gerçekleştiği için elif, kelimenin cer harfi (ب) “*bâ*” ile birleşmesi esnasında düşürüldü. Ancak telaffuzda görünmemekle birlikte yazılışta henüz duruyordu. Besmelede yer alınca bu kez yazılışta da düşürüldü. Zaten böyledir, beraberliği artan, rütbece geriler.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele öyle bir sözdür ki, onu hangi âbid¹³ işittiyse koruyucu özelliğine muhakkak şükretmiş, hangi

¹³ Âbid: “Âhiret saadetine ibadetle kazanılacağına inanarak kendisini ibadete veren samimi dindar. Kur’ân-ı Kerîm’de bir defa tekil (âbid), on bir defa da çoğul (âbidûn, âbidîn, âbidât) şeklinde geçen âbid kelimesi sözlükte “hizmet eden, itaat eden” anlamına gelmekte, Kur’an’da ise sadece “ibadet eden, tapınan” (bk. et-Tevbe 9/112; et-Tahrîm 66/5; Kâfirûn 109/2-4) mânasını ifade etmektedir... Ancak tasavvuf bir hayat tarzı haline gelince, keşf ve irfan sahiplerine sûfî ve ârif, sadece sevap kazanmak maksadıyla çokça ibadet edenlere de âbid denilmeye başlanmış, ârife nisbetle âbidin daha aşağı bir mertebede olduğu iddia edilerek ona daha az değer verilmiş, hatta zaman zaman âbid küçümsenmiştir. Nitekim ârifi âbidden üstün gören Bâyezîd-i Bistâmî, Allah’ın, saf mârifeti taşımaya müsait olmayan kalpleri ibadetle meşgul ettiğini ileri sürmüştür (bk. *Sülemî*, s. 71). Cüneyd-i Bağdâdî ve Mansûr b. Ammâr gibi sûfiler ise âbidlerin tevîk ehli olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu dönemde sevap kazanmak için kendilerini ibadet ve taata veren âbidler, ücret karşılığı çalışan işçilere benzetilmiştir. Zâhidleri ve sıradan sûfilerle birlikte âbidleri de “hakikat ehli” dediği âriflerden ayıran İbnü’l-Arabî, yalnız ârifleri kalp, müşâhede ve mükâşefe ehli sayar (bk. *Fütûhât*, IV, 162). Câmî de *Nefehâtü’l-üns*’te âbidin zâhid, fakir (der-

sâlik¹⁴ işittiye muhakkak rahmetini bulmuş, hangi ârif ona gerçekten inanmışsa muhakkak kalbi Allah’a yakınlık esintisinin güzel kokusundan feyiz almış ve hangi tevhid ehli onu görmüş ise Allah’tan ayrılık korkusuyla muhakkak kanı damla damla akmıştır.

- viş) ve sûfiden farklı olduğunu söyler. Ona göre sûfler ve Melâmetîler Hakk’a; fakirler, zâhidler ve âbidler âhirete taliptir. Zengin olan ve dünya işleriyle ilgisini sürdüren kişinin de âbid olması mümkün olduğundan, âbid fakir ve zâhiden farklıdır. Şu halde sevap kazanmak için farzları ve nâfile ibadetleri aralıksız yerine getirenler, zengin olsalar ve dünyaya meyletseler de âbidirler. Câmî, ibadet edenleri âbid, müteabbid ve riyakâr âbid olmak üzere üçe ayırır. Birinciler gerçek âbiddir; ikinciler samimi olarak âbidlere özenmektedirler; üçüncülerse gösteriş için ibadet eden kimselerdir...” Daha geniş bilgi için bkz.: Süleyman Uludağ, “Âbid”, *DİA*, c. 1, s. 307.
- 14 Sâlik (Yolcu): “Allah’a doğru hareket eden ve hareket ettiği müddetçe başlangıç ve sonun arasında bulunan kimsedir. Lahicî şöyle demektedir: ‘Sâlik, Allah’a gidendir. Sülûk ise bağlardan ait olmaya, kesretten vahdete gidiştir. Keşfî seyir olarak da adlandırılmıştır. Sâlik yolda ilerleyerek kendi ile ilgili ilim ve şuur sahibi olma mertebesine ulaşmış kimse-dir. Yalnızca suret ve şekilden ibaret olmadığını ve aslının ve hakikatinin cami bir ulûhiyet mertebesi olduğunu bilmesidir. Nüzul mertebeleri esnasında bu şekli aldığını, ilkin sona dönüştüğünü ve fenâ fillah makamına ve velâyet mertebesine ulaştığını bilmesidir. Azametli tevhid denizinde damla yok olup yükselme ve inme yayları birbirine kavuştuğunda ve son noktası ilke ulaştığında, ortadayken geçtiği mertebelerde onun hâller ve mükâşefeler meydana gelir ve her bir makamda gözüne acayıplikler ve gariplikler gösterilir. Kısaca, Ehadî ve zâtî tecellî nurlarının ışığında fânî ve yok olur ve kendi aslı yokluğuna döner. Bütün evliyanın elde ettiği fenâ fillah makamı bundan ibarettir.’...” Daha geniş bilgi için bkz.: Dr. Seyyid Seccâdî, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 398-399.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Kalpler, ancak Allah'ın adını duyarak mutlu olur.¹⁵ Sırlar, ancak Allah'ın varlığıyla aydınlanır. Ruhlar da ancak Allah'ın celâlini görmekle coşar. Besmeleyi dinlemek, kalplerin rahatı ve aydınlığı, ruhların da şifası ve ilacıdır. Besmele, âriflerin azığıdır. Onunla yorgunluk ve sıkıntıları geçer. Bağımsızlıkları ve varlıklarının devamı onunladır.

¹⁵ “...Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur.” Rad Sûresi: 28.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele öyle bir üstün varlığın adıdır ki, O'na tapan cihadını¹⁶ sürdürmüş olur, O'nu arayan yastı-

¹⁶ Cihad: "Nefisle mücadele, İslâm'ı tebliğ ve düşmanla savaşma anlamında kullanılan terim. Arapçada 'güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak' manasındaki cehd kökünden türeyen cihad, İslâmî literatürde 'dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslâm'ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek' şeklindeki genel ve kapsamlı anlamı yanında fıkıh terimi olarak daha çok, Müslüman olmayanlarla savaş, tasavvufta ise nefis-i emmâreyi yenme çabası için kullanılmıştır..." Daha geniş bilgi için bkz.: Ahmet Özel, "Cihad", *DİA*, c. 7, s. 527-531. "Hâtim el-Esam şöyle demiştir: 'Cihad üçtür: Şeytanla olan ve onu yeninceye kadar devam eden cihad, farzları eda edinceye kadar engellerle olan cihad ve Allah'ın düşmanlarıyla olan cihad.' ... Nitekim Hazret-i Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: 'Küçük cihaddan büyük cihada gerdik.' Büyük cihaddan maksat, nefisle mücadele etmektir.'..." Daha geniş bilgi için bkz.: Dr.

ğına veda etmiş olur, O'nu tanıyan sevdiklerini inkâr etmiş olur ve O, muvaffakiyet verdiği kimseyi kendi sevgisine bağlamış olur. Kim O'nu hatırlarsa kendi adını unutmuş, kim O'nu görürse akıl ve idrakini yitirmiş -kendinden geçmiş- olur.

Bu, öyle üstün bir varlığın adıdır ki, kalpler O'nun sevgisi üzere yaratılmıştır. Sevgisine bağlı kılmadığı hiçbir kalp, O'na hiçbir tedbirle ulaşamaz. Bu öyle bir isimdir ki, varlıklar ancak onun sahibine ibadet etme vasfına sahip olmuş, özgür kimselerin ruhları da ancak O'nun müşâhadesiyle i'tikâfa¹⁷ girmiş olur. Bu,

Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 88-89.

- 17 İ'tikâf: "İbadet niyetiyle camide kalmak anlamında bir fıkıh terimi. Sözlükte 'hapsetmek, alıkoymak; bir yere yerleşmek, oraya bağlanıp kalmak' anlamlarındaki *akf* kökünden türeyen i'tikâf, bu manaları yanında kişinin kendisini sıradan davranışlardan uzak tutmasını, fıkıh terimi olarak da ibadet amacıyla ve belirli bir şekilde camide kalmasını ifade eder. İ'tikâfa giren kimseye mu'tekif veya âkif denir. İ'tikâfın meşruiyeti Kur'an ve sünnet ile sabittir. *'Mescidlerde i'tikâfta bulunduğunuz zaman kadınlara yaklaşmayın.'* (el-Bakara 2/187) mealindeki âyetle Hz. Âişe'nin, 'Resûl-i Ekrem ramazanın son on gününde i'tikâfa girerdi. O bu âdetine vefatına kadar devam etmiştir. Sonra onun ardından hanımları i'tikâfa girmiştir.' (Buhârî, "İ'tikâf", 1; Müslim, "İ'tikâf", 5) şeklindeki rivayeti bunun delillerini teşkil eder. Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde ibadet ve taatte bulunmak amacıyla zamanının belirli bir kısmını ayırması ve bu esnada meşrû bile olsa her türlü nefsânî ve şehvî arzulardan uzak durması kişinin mânen olgunlaşması için önemli vesilelerden biridir. Zorunlu ibadetlerin yanı sıra nâfile ibadetler de bu konuda önem taşımakta, dinî duygu ve düşüncenin yoğun bir şekilde yaşandığı, mümkün olduğu ölçüde maddî ilgi-

öyle bir üstün varlığın adıdır ki, O'nu tanıyan kimse, anlattıklarının ötesinde olduğunu itiraf eder.

lerden uzaklaşarak yüce yaratıcıya yönelinen bir ortam insana derin bir mânevî ufuk ve imkân sunmaktadır. Bu bakımdan i'tikâf yalnız İslâm ümmetine has bir ibadet olmayıp vahiy geleneğine sahip hemen bütün dinlerde muhtelif şekillerde gerçekleştirilen köklü bir gelenektir; İslâmî öğretinde de Hz. İbrâhim ve oğlu İsmâil zamanından beri devam edegelen bir sünnet olarak bilinir. Nitekim *"İbrâhim ve İsmâil'e: Evimi onu ziyaret edenler, ibadet için orada kalanlar (âkifîn), rükû ve secde edenler için tertemiz tutun diye ahid -emir- verdik."* (el-Bakara 2/125) meâlindeki âyet bir yönüyle buna işaret etmektedir..." Daha geniş bilgi için bkz.: Mehmet Şener, "İ'tikâf", *DİA*, c. 23, s. 457-459.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele, öyle üstün bir varlığın adıdır ki, kim üstünlüğünün yüceliğini hakikaten kavarsa kulluğunun katıksız oluşunda şaibeden arınır. O'nun safiyetinin aydınlığına ulaştığı zaman ise kendi vasıflarının alametlerinden vazgeçer.

Öyle üstün bir varlığın adıdır ki, kim O'nu tanırsa himmeti¹⁸ yükselir. Himmeti yükseldiği zaman da her iki dünyaya dair istekleri ortadan kalkar.

¹⁸ Himmet: "Abdurrezzak Kâşânî bütün insanların himmetlerinin Allah'a doğru olması gerektiğini söyleyerek himmeti üç dereceye ayırmıştır: a) Hakk'a teveccüh ve tevekkül hususunda kusur etmemek. b) Kulun güçsüzlüğünü ve bağımsız bir varlığı olmadığını kavraması ve feyzin sebeplerine ve vasıtalarına teveccüh etmenin helak edici bir iş olduğunu anlayarak kendi ilmi ve ameli ile mağrur olmaması. c) Kulun himmetinin şevk, vecd, berk ve zevk gibi Hakk'ın vergilerinden olan nurî tecelliler ve vâridler dahi olmaması ve tevekkül, rıza ve tefviz gibi makamlara teveccüh etmemesi,

Öyle bir isimdir ki, onu bilenin üzüntüsü geçer, kalbi iyileşir. Onun dini Rabbidir, cenneti de Rabbinin sevgisidir.

Öyle üstün bir varlığın adıdır ki, kime kulluğunun etiketini vurursa, onu şehvetlerinin köleliğinden kurtarır ve isteklerinin tutsaklığından azat eder. Böylece ne bir sevgiliye dönük isteği olur ne de hiçbir kaçış -fırsatı kaçırma kaygısı- onu harama teşvik eder.

yalnızca Hakk'a kavuşmaya teveccüh etmesidir." Dr. Seyyid Seccâdî, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 200.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele, öyle aziz bir varlığın adıdır ki, kim taati ile O'na tevessül ederse güzel nimetiyle kendisine lütufta bulunur. Eğer kul O'na itaat ederse lütfuyla onu üstün kılar. Şayet kulluk vazifesini heder ederse ona mühlet verir. Sonra eğer kul dönüş yaparak itaati kabul ederse onu anar. Şayet kul isyan edip ayıplarsa Allah onu örter. Şayet kul, bu tutumdan yakasını kurtarırsa Allah ona merhamet eder. Eğer kibirlenirse Allah onu helak eder.

Besmele öyle aziz bir varlığın adıdır ki, zâhirler ancak O'nun muvaffakiyet vermesinin etkileriyle ışık alır. Sırlar¹⁹ da ancak O'nun hakikati bahşet-

¹⁹ Sır: "Örtülü, gizli. 'Bir şeyin olmasını istediğimiz zaman ol deriz ve hemen olmuştur.' (Nahl Sûresi: 40) hükmünce Hak Teâlâ'nın bir şeyi var etmek için o şeye teveccüh etmesidir. Bu nedenle 'Hakk'ı Hak'tan başkası tanıyamaz.' demişler-

mesiyle aydınlanır. Âbidler, O'nun muvaffakiye-
tiyle mücâhedelerine²⁰ ulaşmış, ârifler O'nun haki-

dir. İzzeddin Kâşânî şöyle demiştir: 'Mutasavvıflardan bir taife sırrın ruhanî latifelerden birisi ve müşâhede mahalli olduğunu söylemişlerdir. Tıpkı ruhun muhabbet mahalli bir latife olduğu gibi. Bazılarına göre ise ayan işlerden değil, manadır ve maksat, kul ile Allah arasında olan ve başkalarının haberdar olamayacağı örtülü bir hâldir. Nitekim kul ile Allah arasında bir sır ve bir de sırrın sırrı olduğunu söylemişlerdir ki, buna gizli sır denir. Nitekim Kelâm-ı Mecid'de şöyle buyrulmuştur: '*Sözü duyursan da o gizliyi de bilir gizlinin gizlisini de.*' (Tâhâ Sûresi: 7). Sır, Allah ile kuldan başkasının haberdar olmadığı, sırrın sırrı ise kulun dahi haberinin olmadığı şeydir...' Abdurrezzak Kâşânî şöyle demektedir: 'Sır, zâhirî idrakten gizli olan bâtinî bir manadır.' Yine şöyle denmiştir: 'Sır, tecerrüd ve sefa yoluyla ruh makamına yükselmiş kalptir. Hâlin makamının ismine itlak edilmesi cihetinden kalp mecazî olarak sırrın mahallidir.'" Dr. Seyyid Seccâdî, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 419-420.

- 20 Mücâhede: "Sâlikin nefis, şeytan ve düşmanla mücadele etmesi anlamında tasavvuf terimi. Sözlükte 'güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden geleni yapmak' anlamındaki cehd kökünden türeyen mücâhede kelimesi tasavvufun ilk dönemlerinden itibaren terim olarak kullanılmıştır. Terimin içeriğini, mücâhedenin üç türünden bahsedene ve bunları direncini kırana kadar insanın şeytanla, ibadetleri Allah'ın emrettiği şekilde yerine getirinceye kadar nefsiyle ve cephede düşmanla cihad etmesi şeklinde sıralayan ilk sûfilere Hâtim el-Esam belirlemiş görünmektedir (Sülemî, s. 95). '*Allah uğrunda hakkıyla mücâhede ediniz.*' (el-Hac 22/78) ve '*Allah yolunda mallarınız ve canlarınızla cihad ediniz.*' (et-Tevbe 9/41) meâlindeki âyetler mücâhedenin üç türünü de kapsamaktadır (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "Cehd" md.). Tasavvufta cihad ve mücâhede denilince genellikle kötülüğü emreden nefse (Yûsuf 12/53) ve şeytana karşı verilmesi gereken savaş; mücahid, müc-

kati bahşetmesiyle müşâhedelerinin kemalini

tehid ve ehl-i ictihad denilince de böyle bir savaş yürüten sâlik anlaşılır. İnsanın en azılı düşmanı nefsi olduğuna göre (Aclûnî, I, 143) ona karşı açılan savaşın da en büyük savaş olması gerekir. Cephede düşmanla yapılan savaşı küçük cihad (cihâd-ı asgar) olarak isimlendiren mutasavvıflar nefse karşı verilen savaşa da büyük cihad (cihâd-ı ekber) demiştir... Mücâhede takvâ, istikamet veya keşif mertebesine ermek için yapılır. Haramdan sakınmak ve günahahtan korunmak maksadıyla gerçekleştirilen nefis mücâhedesinin bir adı da takvâ mücâhedesidir; bu bütün müminlere farzdır. İstikamet mücâhedesini takvâ mücâhedesini temelinde gerçekleştirilir ve onun ileri bir mertebesidir. Bütün müminler bu mücâhedeye teşvik edilmiştir. Gönüllü olarak yapılan bedenî ve malî ibadetler mücâhedenin bu kısmına girer. Keşif ehli olmak maksadıyla gerçekleştirilen zor ve çileli bir hayatı gerektiren keşif mücâhedesini ise farz veya sünnet değildir; bu mücâhedeye yerine getirilmesi güç birtakım şartlara riayet edilmesi halinde izin verilebilir (Gazzâlî, III, 72; IV, 395-403). Ancak tehlikeleri ve sakıncaları bulunduğundan bu yola girilmemesi ihtiyata daha uygundur. Muhyiddin İbnü'l-Arabî mücâhedenin dört türünden bahseder. Ona göre *'Allah mücâhede ehlini oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır.'* meâlindeki âyette (en-Nisâ 4/95) mutlak mücâhedeye, *'Allah yolunda mücâhede ederler.'* âyetinde (el-Mâide 5/54) mukayyed mücâhedeye, *'Uğrumuzda mücâhede edenleri elbette kendi yollarımıza eristireceğiz.'* meâlindeki âyette (el-Ankebût 29/69) keşif için yapılan mücâhedeye, *'Allah için hakkıyla cihad ediniz.'* âyetinde (Hac 22/78) hakiki mücâhedeye işaret edilmiştir (el-Fütûhât, II, 290). Hücvârî de *'Uğrumuzda mücâhede edenleri elbette kendi yollarımıza eristireceğiz.'* ifadesinin (el-Ankebût 29/69), *'Yollarımızı gösterdiklerimiz uğrumuzda mücâhede ederler.'* şeklinde yorumlanabileceğine dikkat çekmiş ve "Talep eden bulur" önermesi kadar, "Bulan talep eder" önermesinin de doğru olduğunu belirtmiştir (*Keşfü'l-mahcûb*, s. 255). Tasavvufî çevrelerde başlangıçtan beri mücâhedeyle yanlış anlayan ve yanlış uygulayan

bulmuşlardır. Ayrıca âbidler, mücâhedelerinin tam oluşuyla ahiretteki sevaplarını bulmuş, ârifler de müşâhedelerinin devamlılığıyla dünyadaki yakınlık makamına ermişlerdir.

kişi ve zümreler olagelmış, bu konuda aşırı gidenler kâmil müşidler tarafından uyarılmıştır. Meselâ ilk sûfî müelliflerden Ebû Nasr es-Serrâc *el-Lûma'*da ölçüsüz bir şekilde mücâhede yapanların düştükleri hatalara geniş yer ayırmıştır (s. 523-530). Mücâhedenin aşırı şekilleri tasavvuf karşıtı çevrelerde şiddetle eleştirilmiştir (meselâ bk. Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, s. 199-205).” Süleyman Uludağ, “Mücâhede”, *DİA*, c. 31, s. 440-441.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” lafzını işitmek, heybet²¹ ve kendinden

²¹ Heybet- Üns: “...Heybet, kalbde Allah'ın celâlini müşâhede sayesinde beliren izdir. Bu, celâlin cemâli olan cemâlden de kaynaklanabilir... ‘Heybet nedir?’ Deriz ki, ‘O, kalbde Allah'ın cemâlini müşâhede etmektir. Sûfî tabakalarının çoğu, üns ve bastın cemâlî sıfatlardan olduğunu iddia ederler. Oysa böyle değildir.’ (Fütûhât, II, 130)...” Ed. Zafer Erginli, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 1143; “Kabz ve bast, havf ve recânın üstünde olduğu gibi, heybet ve üns de kabz ve bastın üstünde iki hâldir. Haybetin muktezâsı ise sahv ve farkında olma hâlidir.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta'rifât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 64; “Hâris el-Muhâsibî'ye Allah ile ünsiyetin âlâmetinden sorulunca o: ‘Üns, mahlûkattan uzaklaşmadır.’ dedi. Zünnûn da şöyle der: ‘Allah 'ın seni mahlûkattan uzaklaştırdığını gördüğün zaman bil ki Allah seni kendine ünsiyet ettirmektedir.’... Bazıları da şöyle demiştir: ‘Allah ile ünsiyet etmenin

geçmeyi sağlar. Bu ise onların mahviyet²² hâlidir. “er-Rahmân er-Rahîm” sözünü işitmek de ünsiyet ve yakınlığı sağlar. Bu da onların sahv²³ -ayıklık-hâlidir. Böylece bu âyeti işitirken onların sahv ve

sıhhatinin alâmeti, insanlarla ilişki içerisinde bulunmaktan usanıp sıkılmak ve göğsün daralması ve Allah’a yakınlığı bilmek maksadıyla kalbin hâlî olmasıdır.’...” İbn Fûrek, *el-İbâne an Turuki’l-Kâsıdîn*, çev. Ahmet Yıldırım-Abdülgaâffar Aslan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul: 2014, s. 274-276.

- ²² Mahv (Yokluk): “Yokluk, yazılan bir şeyin silinmesi demektir. Âriflerin nezdinde alışılmış sıfatların yok olmasıdır. Tıpkı ispatın, alışılmış hükümlerin ikame edilmesi olması gibi. Mahc üç şekilde olur: Zâhirlerde olan kaymaların yok olması, zamirlerdeki gafletin yok olması ve bâtınlardaki illetlerin yok olması. Mahv, kalp sıfatlarını sabit hâle getirmektir. Aslına dönmeye mahv denir... Attar şöyle demiştir: ‘*Fenânın fe’sinin noktasında yok olur/İki âlemde yaratılan her şey.*’... (Mahv’ın çeşitleri de şunlardır:) Mahv-ı Erbâb-ı Serâir (Sırlar erbâbının mahvı), Mahv-ı Erbâb-ı Zâhir (Zâhir erbâbının mahvı), Mahvul Cem (Cem’in yok olması) ve Mahvul Ubudiye (Kulluğun yok olması).” Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 301-302.

- ²³ Sahv: “Ârifin gayb âleminde sonra tekrar his âlemine dönüşüdür.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstilahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 96; “Sahv sekrden üstündür ve bast makamına uygundur. Sahv, beklenti içinde olunulmayan, talebe ihtiyaç duyulmayan ve her türlü sıkıntı ve zorluktan uzak olunan bir makamdır. Sekr Hak’ta, sehv ise Hak’ladır. Hakk’ın ‘aynında olan her şey hayretten hâlî değildir. Ancak bu, şüphe hayreti olmayıp aksine izzetin nurunu müşâhede hayretidir. Hak’la olanda sıhhat vardır, (burada) noksanlık korkusu ve illete maruz kalma endişesine mahal yoktur. Sahv hayat menzillerinden, cem’ vadilerinden ve vücûdun parlıtlarındandır.” Hâce Abdullah el-Ensârî el-Herevî, *Menâzilü’s-*

mahviyet halleri aynı ipe dizilmiş -aynı anda gerçekleşmiş- olur.

“Bismillah” lafzını işitmek kalplerin sıkılmasına sebep olur ve onların delilik hastalığı da o sırada gerçekleşir. “er-Rahmân er-Rahîm” sözünü işitmek de kalplerin ferahlamasını sağlar. Bu ferahla-mayla da manevî hastalıklarının şifası gerçekleşir. Bu itibarla manevî hastalıklarının dönüşü, Allah’ın cemâlinin²⁴ lütfuna, deliliklerinin sebebi de celâlinin keşfine bağlıdır.

Sâirîn, ter. Abdürrezzak Tek, Emin Yayınları, Bursa: 2008, s. 138.

²⁴ Cemâl: “Allah’ın lütuf ve rıza ile alakalı sıfatlarının umumî ismidir.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 52.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(اسم) “*isim*” lafzı, (سُمُو) “*sümüvvün-yükseklik, yücelik, ululuk-*” kökünden türemiştir. Bu isimle isimlendirilen Allah, yücelik hakkına sahiptir. Bu itibarla ismin isim olması, kıdemden yüce olmasından ötürüdür. Hak da kıdem hakkıyla yüce olduğu için haktır.

Bir yoruma göre de kim “Bismillah”ı bilirse himmeti şekil ve görünüşleri aşar. Kim “Bismillah”ı severse hâli, mevhum şeylerle yan yana olmaktan arınır.

Bu öyle bir isimdir ki, onu arayan, her iki dünyaya olan ihtiyacını da unuttur. Onu tanıyan da kalbiyle sebebini bilmediği şeyler bulur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmele öyle bir isimdir ki, ondan ayrılmak ölümün uyarıcısıdır, onunla beraber olmak ise hayatın müjdecisidir. O öyle bir isimdir ki, irfanı ruhun sebebidir. O öyle bir isimdir ki, ruhun rahatlığı onun iyiliğidir. Öyle bir isimdir ki, ikbali ünsiyetin kemalidir. Öyle bir isimdir ki, güzelliği kendinden geçmişlerin kalplerinin imtihanıdır. Öyle bir isimdir ki, kim onu görürse esenliği daim olur. Öyle bir isimdir ki, onu bulanın kıyameti kopar. Öyle bir isimdir ki, ne kâında özel mevki edinilir ne de onsuz yapılabilir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle yüce bir varlığın adıdır ki, celâline fiilleri şâhidlik etmekte, cemâlini lütufları dile getirmekte, varlığını âyetleri göstermekte, sıfatlarını ise eserleri haber vermektedir.

“Bismillah” öyle aziz bir varlığın adıdır ki, akıl sahipleri O’nu fiillerinin delaletleriyle seçkinler de O’nu celâlini ve cemâlini hak edişiyile tanımışlardır. Cemâlinin letafetiyle cömertliğini, celâlinin keşfiyle de varlığını anlamışlardır.

“Bismillah” öyle aziz bir varlığın adıdır ki O’na dua edenin duasını kabul eder, O’na tevekkül²⁵ edene kâfi olur, O’na tevessül²⁶ edene ikramda bulunur ve kendisini barındırır, O’na şikâyetle bulunanın şikâyetini kabul eder, O’ndan dilekte bulunanın da dileğini yerine getirir ve istediğini verir.

²⁵ “Tevekkül, Hakk’a itimâd edip halkı terk etmektir. Bir grup ise şöyle demiştir: ‘Tevekkülün hakikati, güç ve kuvvetten sıyrılmak, yeme-içmede değil, îmân akdinde söz ve amel ile Allah’ta sükûn bulmaktır.’... Bir başkası da der ki: ‘Tevekkül, sırrın (kalbin) rızık talebine dâir hesaplardan hâlî olmasıdır.’ Tevekkülün dört yardımcısı vardır: İstihâre, tefvîz (tasarruf ve idareyi O’na teslim etmek), teberrî ve kanaattir...” İbn Fûrek, *el-İbâne an Turuki’l-Kâsîdîn*, çev. Ahmet Yıldırım-Abdülgaâfir Aslan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul: 2014, s. 184-186; “Zünnûn’a tevekkülün ne olduğu sorulduğunda şu şekilde karşılık vermiştir: ‘Tevekkül, nefsin tedbîrini terk edip, kendi güç ve kuvvetinden sıyrılmaktır.’ Ebû Bekr Verrâk da ‘Tevekkül, hayatı bir güne indirmek ve yarın endişesinden kurtulmaktır.’ demiştir...” Ed. Zafer Erginli, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 1091.

²⁶ Tevessül: “Sâlih amelleri veya bazı kişileri vesile edinerek Allah’a yakın olmaya çalışmak, O’ndan dilekte bulunmak anlamında terim. Sözlükte “bir aracı vasıtasıyla maddî veya mânevî derecesi yüksek birine yaklaşmayı arzu etmek; iyi amellerle Allah’a yaklaşmayı ummak” anlamındaki vesl kökünden türeyen tevessül bir Müslüman’ın işlediği sâlih amelleri, Hz. Peygamber’i yahut velîleri vesile yaparak Allah’a yakın olmaya çalışmasını ifade eder...” Daha geniş bilgi için bkz.: Yusuf Şevki Yavuz, “Tevessül”, *DİA*, c. 41, s. 6-8.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle aziz bir varlığın adıdır ki, O, zâhidin²⁷ dünyasını terk etmesinden, âbidin nefsinin

²⁷ “...Zâhid, her an O’nu düşünen, O’nun yanında bâkî kalan ve nazarı O’ndan başka hiçbir şeye dönmeyen kimse-dir... Zâhid, bir şeye sahip olmayan kimse değildir. Zâhid, hiçbir şeyin kendisine sahip olamadığı kimsedir... İffet ve kendini muhafaza etmek zühhâdın (zâhidlerin) mühim husûsiyetlerindendir. Bu husûsiyeti güzel ahlak ve pek çok fazilet takip eder. Bunlar şunlardır: Verâ, hıfz, takvâ, emânet, mürüvvet (insanlık), kerem, yumuşaklık, sükûn, murâkabe, ihtiyat, sıhhat, hüsn-i senâ, tezkiye, gıpta, sürûr, kalplerin muhabbeti, berâat, insanlara sükûnet verme, onlara güven ve ruhsat vermek, ikram...” Ed. Zafer Erginli, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 1278-1291.

arzusuna karşı çıkmasından ve amaç sahibinin dünyalık amacına son vermesinden hoşnut olur. Ârifin de Mevlâ'sından başka bir şeyde huzur bulmasına rıza göstermez. Şayet ârif maddî olan her şeyin bütünü dışına çıkar ve kendisinde hiçbir kalıntısı kalmamak üzere her malumdan sıyrılırsa bir parçacık bir şeyler bulabilir. Yok eğer maddî bir şeye bağlılık gösterir de en ufağı da dahil bulanıklıklardan arınamazsa şüphesiz hadiste şöyle buyrulmuştur:

“Mükâtebe akdi yapılan köle, üzerinde efendisinin bir dirhem dahi alacağı kaldığı sürece köledir.”

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir Azîz’in adıdır ki, günahkâr kimse, günahlarının hafifletilmesi talebiyle O’na yönelirken günahı bağışlanır. “Bismillah” öyle bir Kerîm’in adıdır ki, âbid, ibadetinin sevabı iki katına çıkarılmasını talep etmek için O’na yöneldiğinde ecri bolca verilmiş olur. “Bismillah” öyle bir Celîl’in adıdır ki velî,²⁸ şereflenme arayışı için O’nu kast etmiş ve çabası şükranla karşılanmıştır. “Bismillah” öyle

²⁸ Velî: “Bu kelimenin, fâil manasına faîl vezninden geldiği kabul edilirse araya isyan girmeksizin kulluğu kesintisiz bir şekilde devam eden kimse, mef’ûl manasına faîl vezninden geldiği kabul edilirse Cenâb-ı Hakk’ın kesintisiz bir şekilde ihsan ve lütuflarına mazhar olan kimse demektir. Velî, mümkün olduğu kadar Allah’a ve O’nun sıfatlarına vâkıf, kullukta dâim, isyandan uzak, lezzet ve şehvetlere dalmaktan yüz çevirmiş olan kimsedir.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 114.

bir Azîz'in adıdır ki, eğer muhtaç durumdaki insan, karşısına çıkarsa ilahî mutlak güç onu yok eder ve ilahî hükümlerlik onu helâke sürükler. Böylece o, hiç adı sanı okunmayan bir şeymiş gibi olur. Allah'ın birlik sıfatı yücedir. O halde ona nasıl ulaşılabilir? Allah'ın samed sıfatı mukaddestir. O halde ona kim vâkıf olabilir?

(كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ) “Hayır, düşündükleri gibi değil! Şüphesiz o, bir uyarıdır. Artık kim dilerse ondan öğüt alır.” (Müddessir, 54-55)

Şiir:

*Bizim vuslatımıza el uzatan niceleri
Eremediler hiçbir nasibe.*

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle Azîz bir varlığın adıdır ki, kim lütfuna mazhar olursa dünyasında da ahiretinde de işini kolaylaştırır. “Bismillah” öyle Azîz bir varlığın adıdır ki, kim O’na kavuşmayı özlerse yolunda karşılaştığı sıkıntıyı tatlı bulur. Kim de dünyasında veya ahiretinde O’nun dışında bir munis ararsa durumu şu ayette belirtildiği gibi olur:

(ضَلُّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَاهَ) “Bütün taptıklarınız kaybolur, yalnız Allah kalır.” (İsrâ, 67)

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir isimdir ki âbidlere makam sağlamayı vaat eder. Onu dinlemek ise vecd²⁹ ehline

²⁹ Vecd: “Hak Teâlâ’dan gelerek, kulun kalbini hüznün veya neşe gibi kendi sıfatıyla dolduran vâriddir. Cüneyd şöyle demiştir: ‘Vecd, Hakk’a bağlanma esnasında kendi sıfatlarından neşe ile ayrılmak demektir.’ Bazıları da hüznün ile demişlerdir.” Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 507; Vecd, “Yapmacılık ve zorlama olmaksızın kalbe vârid olan şeydir. Vecdin bir anda parlayan ve hızlıca yok olan şimşek gibi olduğu söylenmiştir.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 113; “Vecd, sürekli yenilenen ve sahibinde sıkıntı uyandıran bir şuhûddan kaynaklanan alevdir. Vecdin üç derecesi vardır: Birincisi, sahibinde ister iz bıraksın

peşin teselli sağlar. O, öyle bir isimdir ki, onu zikreden, ahiretinde sevaba nail olur. Onu içten dinleyen ise dünyasında Allah'a yakınlık payesini kazanır.

isterse bırakmasın, onda işitme, görme ve düşünme şâhidini uyandıran vecddir. İkincisi, ezeli nûrun parlamasıyla veya ilk nidânın işitilmesiyle yahut hakiki cezbeyle ruhu uyandıran vecddir. Bu vecd, sahibinin üzerinde elbisesini ya da en azından nûrunu bırakır. Üçüncüsü, kulu her iki âlemin de elinden çekip alan, manasını hazzın kirinden temizleyen, su ve çamurun boyunduruğundan kurtaran vecddir. Eğer onu çekip alırsa ismini unutturur ve eğer almazsa resmini âriyet olarak bırakır.” Hâce Abdullah el-Ensârî el-Herevî, *Menâzilü's-Sâirîn*, ter. Abdürrezzak Tek, Emin Yayınları, Bursa: 2008, s. 123-124.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle aziz bir varlığın adıdır ki, cömertliği günahkârların şefaatchisidir, kasıtları itham edilenlerin imtihanıdır, ahitleri tevhid ehlinin aydınlığıdır, zikri mahzunların tesellisidir, şükrü de imtihan edilenlerin şiarıdır.

O, öyle aziz bir varlığın ismidir ki, giysisi büyüklüğüdür. O, öyle bir üstün kudret sahibinin ismidir ki, yüceliği güzelliği, güzelliği de yüceliğidir.

Âbidler için O'nun lütfu yeter, vecd ehli için de kalıcılığı yeter.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işiten kimse, bir benzerini daha işitemeyeceğini itiraf eder. Onu tanıyan da artık ondan başkasını duymak istemez. “Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işitenin hikâyesi güzelleşir, her yönüyle sıkıntısı ortadan kalkar, dünyada ve ahirette nimetlerden nasibi tam olur ve ahirete arzu duymaksızın, dünyası ile arasına mesafe koyar. Çünkü ahiret büyük olsa da Mevlâ’sının dışında bir şeydir. “Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu

işiten kimse, evinin avlusunu bile onarmak istemez
ve vefada³⁰ çabuk olmaktan sakınmaz.

³⁰ Vefa: "İstılahta, kulun söz verdiği amelleri yerine getirmesi demektir. Yine demişlerdir. İlahî emirlere veya ezeli inayete vukuftur... Hâce ise şöyle demiştir: 'Vefa, dostluğun son noktası ve misakı korumaktır. Müştakların vesilesi, âşıkların üssü, ihlasın mayası, dostun yolunda ser verip sır vermemektir.'" Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 509.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işitmek günahkâr, itaatkâr, seçkin veya sıradan herkesin ilkbaharıdır. Her kim onu teslimiyet kulağıyla dinlerse tatlı uykuyu terk etmiş olur. Kim onu sevgi kulağıyla dinlerse lezzetli yiyeceği ve içeceği terk etmiş olur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmelenin varlığını görmek sana telef içinde telef olmayı, cömertliğinin varlığı da sana şeref içinde şeref sağlar. Bu durumda telef olman halinde senin halefin O olur. Şeref edinmen halinde ise her lütfa kavuşursun.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, çelen, galebe çalan, kapan ve bahşeden bir sözdür. Kalpleri çeler; ancak her kalbi değil. Akıllara galebe çalar; ancak her akla değil. Ruhları kapar; ancak dostlardan kapar. Huzur bahşeder; ancak bunu talep sahiplerinden özel bir topluluk için yapar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işitmek yeterliliği müşâhede eden kimse için huzur sağlarken, beyan vasfına sahip olan kimse için de nakış sağlar. Bu itibarla huzur, ihsanın varlığından, nakış da sultanı görmekten meydana gelir. İkisi de doğruyu bulmuştur. Her biri için de haktan bir nasip vardır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” Allah'ın, hitabını kendisiyle açtığı bir âyettir. Her kim onu bilirse Allah onun sevabını artırır. Kim onu tanırsa Allah onun iyiliklerinin sonuçlarını çoğaltır. Kim de onun kadrini büyük tutarsa Allah onun dönüşünü güzel kılar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, bir kalbe hâkim olduğu zaman her iki dünyaya olan ihtiyacını ortadan kaldırır, sonra buna bağlı olarak yok oluşunu gerekli kılar sonra da himmetiyle talebini onurlandırır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir Aziz’in ismidir ki, bilgiler O’nu idrak etmede yetersiz kalır. O, öyle bir Celil’in ismidir ki, ilimler, O’nu ihata etme arzusundan duyduğu mahcubiyet örtüsüne bürünür. O, öyle bir Kerîm’in ismidir ki, ihtiyaçlar, cömertliğinin genişliği yanında küçük kalır. O, öyle bir Rahîm’in ismidir ki, kullarının günah damlaları, O’nun rahmet dalgalarının çarpışması içerisinde kaybolur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” kalplere şifa, ruhlara aydınlık, sırlara da yücelik sağlayan bir sözdür.

O, öyle bir sözdür ki, onu bilerek dinleyen kim-senin basireti kat kat artar. Sonra bu sözün manevî özellikleri tanıtılabilir olmakla sınırlanamaz. Kim onu vecd kulağıyla dinlerse idrak melekleri acze düşer, sırları da keşiflerin yoğunluğuyla ifşa olur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir kelimedir ki, kim onunla hakikati yaşarsa Allah’tan mazhar olacağı kazanç şerefli olacak, O’nun katında halleri durulaşacak, Allah onun nefsinin üzerine lütuflar örtüsü örtecek, kalbine ikbalin celâlini giydirecek, cemâlin lütfunun huzurunu yalnız onun ruhuna bahşedecek ve celâl vasfının keşfini onun sırrına özgü kılacaktır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Bismillah'ı bilen kurtuluşa ermiştir. Bismillah'tan mahrum kalan ise kaybetmiştir. Kim ki, dili ve kalbi Bismillah'a eşlik ederse bizi Bismillah'ın zikriyle koruyan Allah katında Bismillah ona şefaatçi olarak yeter.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Asilerin tesellisi, Allah'ın rahmetini işitmededir. Âbidlerin kısmeti, Allah'ın nimetini ummalarındadır. Fakirlerin rahatı, Allah'ın taksimatına rıza göstermelerindedir. Her birinin, kendi halinden bir nasibi vardır ve her biri, nefes alıp verdiği noktada isabet etmektedir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir azizin adıdır ki, O’nun cömertlik ve keremine güvenen kimse, yüksek gayretlerini başkasına bağlamaz ve kendisinden iyilik talep etmek üzere, hiçbir mahlûkun eşiğinde ayağıyla durmaz. O, öyle bir azizin adıdır ki, lütfunun sırlarına alıştırdığı kimse, başkasından bir şey talep etmek uğruna zilleti kabul etmez ve ne kötü ne de iyi bir durumu için başkasına başvurmaz.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu zikreden, dünyada ve ahirette güzelliğine kavuşur. Onu tanıyan da uğruna canını feda eder.

O, öyle bir sözdür ki, bir kalbe hâkim olduğu zaman onu her türlü meşguliyetten alıkoyar. Öyle bir sözdür ki, bir kul devamlı onu söylediği zaman, kendisini her türlü korkudan emin kılar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Allah'ın adıyla yani ordusundan yardım istemek durumunda olmayan Hükümdar'ın adıyla hayatı için hiçbir şeye tutunmayan Bir'in adıyla giysisi büyüklüğü olan en üstün otoritenin adıyla yüceliğinin iz-zetiyle vasıflanan mutlak Gâlib'in adıyla.

Allah'ın adıyla yani hiçbir sürenin varlığını kuşatamadığı ebedî, yüce, bir olan ve kendisi dışında ne kaçacak ne de sığınılacak kimse bulunmayan Kerim ve Samed'in adıyla.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” gönülleri çelen, akıllara galebe çalan, itaatkârlara lütufta bulunan ve ârifleri kapıp götüren bir sözdür. Bu itibarla Allah'ın lütfettiği kimselere lütfu vardır. Allah'ın alıp götürdüğü kimselerden, yok ettiklerinin yerini de yine kendisi doldurur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Kim “Bismillah”ı anarsa mertebesi büyür. Kim “Bismillah”ı tanırsa hâli durulur. Kim “Bismillah”ı severse hikâyesi karmaşık hale gelir. Kim “Bismillah” ile arkadaşlık ederse egosu yok olur ve kendisi büsbütün tükenir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, Allah’ın ezelde ve ebetteki yüceliğine işaret etmektedir. Bu arada ezeldeki yüceliği, kıdemi gereğince başlangıcının olmamasıdır. Ebetteki yüceliği ise yokluğunun muhal oluşu sebebiyle sonunun olmamasıdır. Bu itibarla Allah’ın yüceliğini tanımak, kul için de yücelik sağlar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir Kerim’in adıdır ki, kim O’na yönelip hatalarından arınırsa kurtuluşunu sağlamakla ona lütufta bulunur. Kim de ibadetleriyle O’na tevessül ederse vereceği derecelerle ona iyilikte bulunur.

“Bismillah”, öyle bir Aziz’in adıdır ki, kim O’na münacatta bulunarak kendisine yaklaştırmaya çalışırsa O da lütuflarını bahşederek ona karşılık verir. Kim de imanıyla sevgisini kazanmaya çalışırsa O da celâlinin ve cemâlinin keşfiyle kendisine yönelir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, merhamet ettiği kimsenin durumunu düzelten, yüceliğiyle uzaklaştırıp kahrettiği ve mahrum kıldığı kimseye karşı üstün güç sahibi olan bir isimdir.

“Bismillah”, âbidlerin tasannuunun gizliliklerini bilen, lütuf sahibi ve günahkârların büyük günahlarını bağışlayandır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle değerli bir sözdür ki, kim onu söylerse dili değer kazanır. Kim de onu bilirse onun beraberliğiyle kalbi titrer. “Bismillah”, akıllara galebe çalan ve sevenlerin ruhlarını ele geçiren bir kelimedir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir kelimedir ki, bir ârifin kalbine hâkim olur olmaz Allah'ın celâlinin keşfiyle muhakkak aklını başından alır ve canı sıkılan bir kimsenin kalbine hâkim olur olmaz Allah'ın lütufları sayesinde muhakkak onu saygın kılar. Bu itibarla o, kalpleri tutsak eden bir kelimedir, lakin her kalbi değil. O, kederleri giderir, lakin her kederi değil.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” bildikleri hakkında halim olan, gördüklerini örtüp bağışlayan ve ceza vermeye gücü yeten bir Halîm ve Rahîm’in adıdır. O, görür ve gizler, bilir ve ifşa etmez.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, Allah’ın, kendisiyle kalpleri ve gözleri aydınlattığı bir kelime olup onu bilmekle ruhların ve sırların sevinci gerçekleşir. Aynı zamanda bu kelime Allah’ın, vasıflarına liyakati olan celâlini ifade eder. O, Allah’ın lütuflarının son sınırı olan sıfatını ifade eder.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(بِسْمِ اللَّهِ) "Allah'ın adıyla."

Bu, Allah'ın izzet ve yüceliğini anlatmaktadır.

(رَحْمَنٍ رَّحِيمٍ) "Rahmân ve Rahîm."

Bu da Allah'ın lütuf ve rahmetini haber vermektedir.

Böylece Allah'ın yüceliğini görmekle ruhların sevinci kemale erer. Rahmetinin varlığıyla da maddî nimetler gerçekleşir. Nitekim eğer O'nun yüceliği olmasaydı, hiçbir âbid Rahmân'a ibadet etmeyecekti. Şayet rahmeti olmasaydı, hiç kimse Rahmân'ı sevmeyecekti.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir üstün güç sahibinin adıdır ki, şanıyla ilgilenen kimseyi ihsanıyla huzuruna getirir. Eğer kul, günah işlemeye devam etmede ısrarcı olursa Allah, hükümrانlığın kahrıyla tercihinin elinden alır. Eğer bu boyun eğiše bağlı kalmazsa Allah onu belaya maruz bırakır. Bunun üzerine o, mecburen boyun eğmeyi kabul eder.

“Bismillah” aziz, ezeli, üstün güç sahibi, her şey kendisine muhtaç, kahredici, bir, mü'minlerin dostu, günahkârlara lütufta bulunan, cemâlinin dengi bulunmayan, celâlinde adaşı olmayan, ancak mü'minlerin günahkârlarına dost olan Allah'ın adıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Besmeleyi işitmek, Allah'ın, kendisiyle dostlarının kalplerini suladığı bir içecektir. Onlar, onu içtiklerinde coşarlar. Coştukları zaman ise bast hâlini yaşarlar, sonra Allah'ın hakkını görmeye mazhar olurlar, O'na yakın olmanın esintisiyle ünsiyet bulurlar, kendilerini hissettiklerinde ise kaybolurlar. Bu durumda akılları Allah'ın lütfuyla kuşatılır, kalpleri de O'nun keşfinde yok edilir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu tanıyan vuslatına nail olmasa bile onun talebinde ruhunu feda eder. O, öyle bir sözdür ki, kim onu talep ederse kabulünün yerine onu talep etmekle yetinir. O, öyle karşı konulmaz bir sözdür ki, herkese bakmaz. Öyle karşı konulmaz bir sözdür ki, ondan başka bir sığınak bulunamaz. Öyle bir sözdür ki, sevenlerin belası da şifası da onunladır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir Aziz'in ismidir ki, bütün kâinat O'nu aramakta iken O azizdir.

Güneşler, aylar, yıldızlar, gece, gündüz ve Allah'ın yarattığı bütün özler ve izler, kendileri hakkında şöyle seslenirler: Biz O'nun kullarıyız. Biz, hep var olan Allah'ın kullarıyız. Biz, hep var olanı istiyoruz.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir hükümdarın ismidir ki, hükümdarlığının aslı hiçbir geçici olguya dayanmamakta ve onun, miras alacağı hiçbir nesli bulunmamaktadır. Öyle bir hükümdar ki, hiçbir ordudan ve araç gereçten yardım istemez ve hiçbir topluluktan ve sayıdan güç almaz. O, bütün yaratıkların hükümdarıdır; ancak bazı kimseleri, onlardan faydalanmak için değil, aksine onlara faydalı olmak için seçmiş, diğer bazılarını da engelleyip alçaltmak suretiyle reddetmiştir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir sözdür ki, Allah, onun irfa-
nına kimi muvaffak kılsa diliyle onu söylemeden
duramaz. Sonra kalbiyle onun sahibine ulaşınca
dek gevşeklik göstermez. O, başlangıçta bu ismin
sahibi olan Allah'ın hükümrânlığını anlamak için
burhanını düşünür. Sonra Allah, ona olan ihsanını
artırır ve nihayet o, Allah hakkında O'nu görürmüş
gibi hakikate erer.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir Aziz’in ismidir ki, O’nun cemâl sıfatıyla bir kulun kalbine tecelli ettiği zaman fikirleri, cömertliğinin yaygısı üzerinde cem’ olur ve O’ndan başkasıyla farkı yaşamaz.³¹

³¹ “Cem’ ve Tefrika: Fark, sana nispet edilen, cem’ ise senden nefyolunandır. Bunun manası şudur: Kulluk vazifelerini yerine getirmekle şahsın kazandığı ve beşeriyetin gerektirdiği hallere yakışan ‘fark’tır. Manaya ermenin ilk adımı ile lütuf ve ihsanın başlangıcı gibi doğrudan Hakk’ın vehbiyle olan ise ‘cem’dir. Şüphesiz hem cem’ hem de fark, kul için gereklidir. Zira tefrika ehli olmayanın kulluktan, cem’ ehli olmayanın da mârifetten behresi yoktur. Kul, ‘Yalnızca sana kulluk ederiz.’ (Fâtiha Sûresi: 5) demekle ubûdiyyeti ve dolayısıyla tefrikayı isbât; ‘Ve yalnızca senden yardım dileriz.’ (Fâtiha Sûresi: 5) demekle de cem’i talep eder. Tefrika irâdeyi Hakk’a teslim etmenin ilk, cem’ ise son mertebesidir.” Seyyid Şerif Cürçânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstılahları)*, ter.

Allah, kimin sırrına celâlinin sıfatıyla tecelli ederse o, bütünüyle yok olur, O'nun varlığında tükenir ve bu nedenle ne dünyasının güzelliklerinin ne de ahiretinin büyük nimetlerinin farkında olur. Oysa Allah ona nice nimetler vermiş ve nice iyiliklerde bulunmuştur! Şu atasözü de onların benzerleriyle ilgilidir: *“Taştı dere ve kapladı su yatağını.”*

Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 51-52.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir isimdir ki, kim onunla hakikate ererse önce sözlerinde, sonra davranışlarında, sonra ahlakında, sonra ahvalinde, sonra da nefeslerinde dürüst olur. Bu çerçevede, sözünde dürüst olması delilsiz konuşmaması, davranışında dürüst olması bid’atin kendisine hâkimiyetinin olmaması, ahlakta dürüst olması Allah’ın herkese olan iyiliğini eksik görmemesi, ahvalde dürüst olması da keşif ve beyan üzere olmasıdır. Nefeslerde dürüst olması ise ancak Allah’ı gözüyle görüyormuş gibi, bir varlık üzere nefes alıp vermesidir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle paha biçilmez bir sözdür ki, onu dile getiren kimse, gıybette heder edilmeyen ve başkalarını konuşmada kullanılmayan değerli bir dile ihtiyaç duyar. Onu bilen kimse ise her bir tarafında bir karışıklığın ve her bir köşesinde bir arzunun olmadığı değerli bir kalbe ihtiyaç duyar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kendisine ulaşmak mümkün olmayan, başkalarıyla, O’nun yaptıklarına olan ihtiyaç ortadan kalkmayan Allah’ın adıdır. “Bismillah”, öyle bir isimdir ki, onu bilen, her türlü ıstırap ve yok edilmeye maruz kalır. Âlimler, ilimlerinin serabıyla yetinip rahatladılar. Ârifler ise O’nun hükmünün hükümlerliğiyle delillerinden koparıldılar ve böylece yok olup gittiler.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, O üstün varlığın adıdır ki, kendisine karşı gelene mühlet verir, dönüş yapıp O’na yakardığı zaman da kendisini kabul eder. İşin başında samimi adımlarla tevessül etmeyip de daha sonra ömrünün sonunda samimi pişmanlığıyla aklanırsa Allah ona bol mağfiretiyle muamelede bulunur, özrünü kabul eder, kazancını tamamlar ve kendisine bolca sevap verir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, O zâtın adıdır ki, kalpler ancak iltifatının esintisiyle güzel kokulanır, gözyaşları da ancak ayrılığının acısı veya vuslatının huzuruyla damlar. Bu itibarla onların gözyaşları her iki halde de akmakta, kalpleri her hallerinde yanıp tutuşmakta ve akılları, vakitlerinin çoğunda başlarından alınmaktadır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir Kerim’in adıdır ki, kim O’nun lütfunu görürse bir daha hiçbir yaratığa boyun eğmez ve başına gelen hiçbir sıkıntı konusunda veya istediği bir iyilik hakkında varlıklı bir yaratıktan yardım dilemez.

Eğer Allah ona bir şey verirse bunu şükürle karşılar. Şayet ondan alıkoyarsa, onu da güzel hamd ile kabul eder.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” çok değerli bir söz olup onu duymada sen, gıybette kullanılmamış değerli bir kulağa ihtiyaç duyarsın. Onu tanımada da gaflette ve gıybette değer yitirmemiş, sahibi merteye sağlayan şeye göz dikmeyen, sahibinin nefsi de eğlence ve düzenbazlık peşinde koşmayan değerli bir kalbe muhtaç olursun.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu söyleyen, cemelini bulur. Onu gören de celâlini görmüş olur. Ancak her söyleyen, ona kavuşmuş olmaz. Tedbiriyle ona ulaşmaya çalışan herkes de onun celâlini anlamış olmaz.

O, akılların idrakinin erişemeyeceği yüceliktedir. O, samediyet gerçeğini ifade eden bir sözdür. O, kulun her durumda dile getirmesi gereken bir sözdür.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, göklerin ve yerin kudretiyle var olduğu, sırlar ve kalplerin yardımıyla istikamet bulunduğu Allah'ın adıdır. Fiiller, O'nun şanının yüceliğini gösterir, boyunlar hükümrânlığının şuhûdu halinde bükülür. Ahirette her taraf, O'nun nuruyla aydınlanır, dünyada sırlar O'nun zuhur etmesiyle ışık saçar. Bu itibarla O, en yüce vasıfla mukaddestir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle saygın bir isimdir ki, Allah'ın Rab oluşunu ikrar eden, ancak onunla ikrar etmiştir. Allah'ın mârifetinde ısrar eden, ancak onunla ısrar etmiştir. Yaratıklarından istikrara kavuşan, ancak onunla kavuşmuştur. Allah'ın kudreti kapsamındaki şeylerden ortaya çıkan, ancak onunla ortaya çıkmıştır. Yaratıklarından gizli kalan, ancak onunla gizli kalmıştır. İşte bu nedenledir ki, inkâr eden, sahip-siz bırakılması ve mahrum edilmesi sebebiyle inkâr etmiş olur. Tevhidde bulunan da Allah'ın ihsanı ve lütfu sayesinde bulunmuştur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Olan bitenler, Allah ile meydana gelmiştir. Bu çerçevede âriflerin kalpleri, bildiklerini Allah ile bilmiş, sıddıkların ruhları³², ülfet ettiklerine Allah ile ülfet etmiş, tevhid ehli kimselerin idrakleri, celâlinin sahalarında durmuş, âbidlerin nefisleri, ibadetine layık olmaktan aciz kalmakla vasıflanmış, evvelkilerin ve sonrakilerin akılları da celâlini tanımaktan acze düştüklerini itiraf etmiştir.

³² Sıddık: "Sözlerinde, hareketlerinde, hâllerinde, niyetlerinde, huylarında ve ahlakında doğru olan ve bu doğruluğu etrafındaki insanları da etkileyen kimsedir. Sıddıklık velâyet derecelerinin üstünde ve nübüvvet derecesinin altındadır. Yüce mertebelere ulaşan ve Hak ile mütehakkık olan kimselere sıddıklar denir ki, bunlar enbiya ve Salihler derecesindedirler." Dr. Seyyid Seccâdi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 417.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işitmek fakirlerin kalbi için bir ferahlıktır. O öyle bir sözdür ki, onu dinlemek, güçsüzlerin sırlarının güzelliği, sevenlerin ruhlarının rahatlığı, velîlerin kalplerinin azığı, seçkinlerin göğüslerinin tesellisi ve musibet ehlinin gözlerinin aydınlığıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle üstün bir sözdür ki, kim onu ilim şâhidiyle dinlerse basiret sahibi olur. Kim de onu mârifet şâhidiyle dinlerse hayrete düşer. Bu itibarla âlimler, burhanının sükûneti içinde, ârifler de hükümrânlığının dehşeti içindedirler. Âlimler, ilimlerinin yıldızlarında olduklarından halleri sahv -kendinde olma- içinde sahvdir. Ârifler de mârifetlerinin güneşlerinde olduklarından vakitleri mahviyet içinde mahviyettir. İki grup arasında ise büyük bir mesafe vardır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle karşı konulmaz bir varlığın ismidir ki, O, ta ezelden beri karşı konulmazlık vasfında birdir ve ebediyete kadar melekût³³ sıfatıyla tektir. Bu itibarla O’nun ezeli oluşu, ebedî oluşudur. Ebedî oluşu da ezeli oluşudur. Karşı konulmazlığı melekûtudur. Melekûtta da karşı konulmazlığıdır.

O, vasfında bir, zâtında samed, sıfatında mukaddes, celâlinde eşsiz, yüceliğinde tek, üstünlüğünde daim ve kalıcılığında kadîmdir.

³³ Melekût: “Ruhlar ve nefslere hâs olan gayb âlemi.” Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014, s. 84.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” onu vecd kulağıyla dinleyene yeterli olan bir sözdür. Bu yüzden o, artık kimseye bakmaz. Kim de onu ilim kulağıyla dinlerse ona cömertlik yapar. Bu nedenle o, ruhuyla kimseye karşı cimrilik etmez.

Kim de onu tevhid kulağıyla dinlerse onun sırrını, dünyada ve ahirette, Allah'tan başka maddî ve manevî her şeyi tercih etmekten arındırır. İşte bütün bunlar onunla gerçekleşir ve ondan varlık bulur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kulları O’na itaatle güzelleşmiş ve hizmetçileri O’nun ibadetiyle süslenmiş olan bir hükümdarın adıdır. Hâlbuki O, ne itaat ehlinin itaatiyle güzelleşir ne de ibadet ehlinin hizmetiyle süslenir. Bu itibarla, âbidlerin süsü üzerlerindeki ibadet gömleği, âriflerin süsü giydikleri mârifet giysisi, sevenlerin süsü başlarındaki dostluk tacı, günahkârların süsü de akan gözyaşlarıyla yüzlerini yıkamalarıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, Aziz bir Rabb’in aziz bir adıdır. Onu işitmek aziz bir kulağa, onu anmak aziz bir vakte, onu anlamak da aziz bir kalbe ihtiyaç gösterir. Hâl böyle olunca gıybetle müptezel hale gelmiş bir kulağın, rezilliklerde batırılmış atıl bir vaktin ve başkalarıyla meşgul olmada kullanılan bir kalbin sahibi, bu ismi işitmeye nasıl ehil olur?

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, mü'minler için keremini yaygısını sermiş olan Kerim'in adıdır. O, varlığının yolu, öncekilerin ve sonrakilerin yüzüne kapanmış olan Aziz'in adıdır.

Sınırı olmadığı halde varlığının yolu nerden bilecek? Zaman, O'nun yarattığı olduğu halde kim O'nu zamanla idrak edebilir? Mekân da kendi fiili olduğu halde kim O'nu mekânda sanabilir? Kim O'nu O'ndan başkasıyla tanıyabilir? Kim O'nu O'ndan başkasıyla anabilir?

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, bir topluluğun kalplerini serinletmiş, diğer bir topluluğun ise kalplerini yakmış bir sözdür. İtaatkârların kalplerini serinletmiş, günahkârların kalplerini yakmış, müridlerin kalplerini güzelleştirmiş, âriflerin kalplerini ise rahatsız etmiştir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kavranması güç bir söz olup her zihin onu anlayacak seviyeye yükslemez. Şöyle ki, zihin donanımlı olmadığı zaman bu sözün hakikatini anlamada yetersiz kalır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, giysisi ululuğu, haşmeti yüceliği, yüceliği güzelliği, celâli cemâli, cemâli de celâli olan bir Aziz'in adıdır. Varlığı başlangıçsızdır. Yarattığı çirkin bulunamaz. O'ndan bilinen ve umulan lütfudur. Kul için nasıl taksimat yaparsa yapsın, kul O'nun kuludur. Eğer onu uzaklaştırırsa hüküm O'nun hükmüdür. Şayet onu yaklaştırırsa emir de O'nun emridir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, celâli şekillerle -hemcinslerle- cemâli benzerlere uygunlukla fiilleri gaye ve gerekçelerle kudreti kendine çekme ve entrikayla olmadığı gibi, ilmi de zaruret veya akıl yürütmeyeyle olmayan bir Celîl’in adıdır. Bu nedenle O, ezeli ve ebedî olup hak- kında fenâ ve zeval caiz değildir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, hiçbir aklın hakikatini bilmediği, kendisine benzeyen hiçbir benzerinin bulunmadığı, hiçbir anlama yeteneğinin tasvir etme seviyesine yükselenmediği, hiçbir ilmin takdirle varamadığı, bir kişiden başka -ki o da ihtilaf konusudur- hiçbir gözün görmediği, izin olmaksızın hiç kimsenin hakkında konuşmaya cesaret edemediği, hiçbir mekânın kuşatamadığı, hiçbir sırrın gizleyemediği ve kendisinin rıza gösterdiği hariç hiç kimsenin mârifetine ulaşamadığı zâtın adıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, bir kulu aziz kılmak istediği zaman onu irfanına muvaffak kılan, sonra onu ihsanıyla tezyin eden, sonra lütfuyla onu arındırmak suretiyle isyanından koruyan ve bütün hâllerinde durumunu güzelce sevk ve idare eden, sonra iman üzere canını alan, sonra onu cennetlerinde barındıran, hoşnutluğuyla kendisine ikramda bulunan, sonra da O’nu görmesi ve müşâhede etmesiyle üzerindeki nime-tini kemale erdiren Aziz’in adıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kast edenin bulduğu, yardım dileyenin hamd ettiği, arayanın tanıdığı ve kendisini tanıyana lütufla muamele eden Aziz’in adıdır. Böylece kul, lütfunu bulduğu zaman O’na alışır. O’na alıştığı zaman ise kendisine muhalefet etmek istemez.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, kalbinde Allah’a dair irfan olduğu halde, onu işiten kimsenin kalbinin nurları parlar, çeşitli kederleri dağılır, Allah’ın cemâli ile ilgili sevgi duyguları kat kat artar ve celâli konusunda aklının parıltıları şaşkına döner.

O, öyle bir sözdür ki, kalbinde Allah’a iman olduğu halde onu bilen kimse yüreğinin içinden onu sever, onu aramada uykuyu bırakır ve onun için her türlü kaygıyı ve muradı terk eder.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, bir fakirin³⁴ kalbine hâkim olup onu tedirgin etmeyen, bir aşk tutkununun sırrına nüfuz

³⁴ Fakr (Fakirlik): “Muhtaç olmak anlamına gelen bu kelime âriflerin makamlarından biridir. İzzeddin Kâşânî şöyle demiştir: ‘Hakikat yolunun yolcusu sebeplere bağlanmamak olan fakirlik makamına ulaşabilmek için öncelikle zühd makamını aşmış olmalıdır. Zira önce dünyaya olan rağbetten vazgeçmelidir ki, sebeplere sahip olmaması sahih olabilsin. Dünyaya rağbeti olan; ancak bir şeye sahip olmayan insanlara fakir denilmesi mecazîdir... Fakirler dünyevî mallardan ve sebeplerden hiçbir şeye sahip olmayan kimselerdir...’ Fakirliğin üç mertebesi vardır: Hâcet, fakirlik ve Allah zenginliği... Fakirlik iki çeşittir: Yaratılıştan olan fakirlik ve sıfatsal fakirlik... Birincisi, Resûlullah’ın (sav) kendisinden Allah’a sığındığı ve ‘Fakirlikten Allah’a sığınırım.’ Dediği fa-

edip onu dağıtmayan, bir sevenin ruhunu kuşatıp ona merhamet etmeyen bir kelimedir. O, kalplere galebe çalan bir kelimedir; fakat her kalbe değil. O, her aklın eremediği bir kelimedir. O, âbidlerin onu okumasıyla yetinir. Fakat o, sevenlerin ancak onun yolunda ruhlarını feda etmeleriyle hoşnut olur.

kirliktir. Diğeri ise Hazret-i Peygamber'in (sav) '*Fakirlik if-tiharımdır.*' Buyurduğu fakirliktir. Birincisi küfre yakın iken, ikincisi ise Hakk'a yakındır. Küfre yakın olan fakirlik kalbin fakirliği olup kalpteki ilim, hikmet, ahlak, sabır, rıza, teslim ve tevekkülü yok eder ve kalp bu sıfatlardan yoksun hâle gelir. İftihar olan fakirlik ise kişinin dünyadan arınması ve bu şekilde Hakk'a yakın olmasıdır." Dr. Seyyid Seccâdi, *Ta-savvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 145-145.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, ezelî ve sermedî bir cemâlden haber veren bir sözdür. Zevali olmayan bir celâlden, intikali olmayan bir cemâlden, başkalarla ve benzerlerle olmayan bir celâlden, suret ve örnekle olmayan bir cemâlden, karşı konulmazlığına olan liyakatinden ibaret bir celâlden ve melekûtunu hak edişinden ibaret olan bir cemâlden söz eder. Öyle bir celâl ki, Allah'ın, onunla keşfe mazhar kıldığı kişinin vasıfları fenâ içinde fenâ; öyle bir cemâl ki, onunla lütufta bulunduğu kişinin hâlleri de bekâ içinde bekâdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kıdem sıfatıyla Hakk'ın varlığından haber vermektir. “Rahmân ve Rahîm”, Allah'ın yücelik ve cömertlik sıfatıyla bekasından söz etmektir.

Allah, ruhları “bismillah” sözüyle keşfe mazhar kılarak şaşkına çevirmiş, nefisleri de “Rahmân ve Rahîm” sözüyle keşfe mazhar kılarak sevdalı hale getirmiştir. Böylece ruhlar, celâlinin keşfinden dehşet içindedirler. Nefisler de cemâlinin lütfuna susamışlardır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, Allah'ın ilah oluşunu anlatan bir sözdür. İlahlık ise Allah'ın yücelik, birlik, izzet ve eşsizlik sıfatlarına olan liyakatidir. Bu nedenle kim, O'nun talebinde tembellikten arınır, acizlik ve başarısızlık bineğini mesken edinmez ve doğru fikir yürütürse akıl deliliyle O'nun irfanına erer. Kim de ruhunu ve nefsinı feda eder, talepte rahatlığını ve ünsiyetini terk eder ve durgunluk noktalarında takılıp kalmazsa Allah'ın hükümlerinin şuhûduna ermenin hükmüyle başarılı olur. İnsanlar bu konuda başarılı ve başarısız, desteklenen ve reddedilen olmak üzere kısımlara ayrılır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, zâtında ve sıfatında denk bir benzeri olmayan, sanatının eserlerini ortaya koymaya hiçbir arzunun tahrik edemediği, ilminde ve hikmetinde yanılgiya düşmeyen, sözünde ve anlatımında boş şey bulunmayan Allah'ın adıdır.

Bu itibarla O, eğlenmeyen bir hikmet sahibi, yarılmayan bir ilim sahibi ve sabit kılan ve silen bir hilm³⁵ sahibidir. O halde doğruluk O'nun sözü, hak

³⁵ “Hilm (yaratılıştaki yumuşaklık), kezm-i gayzdan (öfkeyi yenmekten) daha faziletli bir huydur. Çünkü öfkeyi yen-

O'nun hükmü, halk O'nun yaratıkları ve mülk O'nun mülküdür.

mek yumuşaklığa gayret göstermekten ibarettir. Sadece öfkesi fazla olanların öfkelerini yenmeye ihtiyacı vardır. Öfkeli insanlar, öfkelerini yenmek için büyük gayret gösterirler. Fakat bunu alışkanlık hâline getirdiği için artık alışılmış hâle gelir ve kızma olur. Eğer ara sıra kızacak olsa da öfkesini kolaylıkla yenebilir. Kezm-i gayz (öfkeyi yenmek) tabîî bir ilimdir. Aynı zamanda aklın kemale ermesinin ve gazap kuvvetinin kırılarak akla boyun eğmesinin de bir delilidir. Fakat bunun başı, yumuşak olmaya gayret göstermek ve zorlanarak da olsa öfkeyi yenmeye çalışmaktır. (İhyâ, III, 218)... Hilmi üç kısımdır: Avâmın Hilmi, suç işleyen kişiyi bâtında öfkeyi gizlemekle birlikte affettir. Havâssın Hilmi, suçluyu, bâtında iyiliği gizlemekle birlikte affettir. Ehass-ı havâssın Hilmi ise suçluyu bizzat iyilik yaparak affettir.” Ed. Zafer Erginli, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 376-377.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kendisine sığınanın aziz olduğu, kendisine tevekkül edenin yüceldiği, onunla kendisine tevessül edenin dünya ve ahirette kurtuluşa erdiği aziz bir isimdir. Bu itibarla Allah, O’na yakın olmaya çalışanı yaklaştırır, O’na şikâyetle bulunanın maksudını yerine getirir ve derdini O’na arz edenin ihtiyacını karşılar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, ebedî olan Allah'ın celâlini ifade eder, ebedî olan Allah'ın cemâlinden haber verir, ebedî olan Allah'ın ikbaline dikkat çeker ve ebedî olan Allah'ın lütufkârlığına işaret eder. Bu itibarla, ârif O'nun celâlini görüp aklı başından gitmiş; seçkin, cemâlini görüp yaşamış; velî ikbalini görmüş ve palazlanmıştır. Mürid de lütufkârlığını görmekte ve O'nun yeterliliği yanında geçim kaynağı aramaktadır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, işitilmesi şu iki husustan birini sağlayan bir sözdür: Ya sahv ya mahviyet. Sahva, onu ilim deliliyle işitip açık burhanıyla basiret sahibi olan kimse için yol açar. Mahviyete de onu mârifet deliliyle işiten kimse için yol açar. Çünkü bu kimse, Allah'ın hükümrانlığının celâli konusunda şaşkına döner.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir Aziz’in adıdır ki, günahkârlar O’na sığınmakta, O da kendilerini bağışlayıp kusurlarını örtmekte, itaatkârlar O’na tevessül etmekte, O da onlara sahip çıkıp yardım etmektedir.

Âlimler O’nu tanımaya çalışmış, O da onlara basiret vermiştir. Ârifler O’na yaklaştırmaya çalışmış, O da onları kendine yaklaştırmıştır. Ancak Allah (c.c.), onları celâli konusunda şaşkınlık içinde bırakmıştır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir sözdür ki, onu manalarıyla düşünüp onda yer verilen hususlara vâkıf olan kim-
senin sırları ünsiyetle hoşnut kılan bahçelerde ya-
şar ve düşünceleri kesin inancın ışıltı saçan layihala-
rıyla olgunlaşır. Bu layihalar, Hakk'ın celâline birer
şâhid, sözün kuşattıklarından ve sınırlanabilen şey-
lerden fazladır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle duyarlı bir sözdür ki, onu zikretmeye ancak boş laf ve gıybetten korunmuş bir dil layık olur. Onu tanımaya ancak gafletten ve ilgisizlikten korunmuş bir kalp layık olur. Onu sevmeye de ancak alaka ve perdelenmişlikten korunan bir ruh layık olur.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, günahkârlar onu işittiklerinde Allah'ın rahmeti yanında hatalarını unuturlar. Âbidler de onu işittiklerinde O'nun ilahlığı yanında kendi güçlerini unuturlar.

“Bismillah” öyle bir sözdür ki, onu işiten kimse, hangi meşguliyetini bırakırsa o, kendisine yeter. Hangi işini bırakırsa o, onu düzeltir. Hangi günahını terk ederse o, onu bağışlar. Hangi arzu ve ihtiyacını terk ederse o, onu yerine getirir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, ezelden beri her türlü mekândan münezzeh olan ve ilelebet hiçbir zamana veya mekâna muhtaç olmayacak olan Aziz’in adıdır. O’nu hiçbir şey sınırlayamadığına göre, vasfı hakkında mekân nasıl caiz olur? O’nu hiçbir sayı belirleyemediğine göre, vasfı hakkında ziyade ve noksan nasıl caiz olur?

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir sözdür ki, onu işiten kimse elindeki hiçbir şeyi ondan esirgemez. Çünkü o, Allah'ın, onun sonunu güzel yapacağını bilir. Bu sözü bilen kimse de nefsini ona tercih etmez. Çünkü o, bu söz olmaksızın ünsiyet bulamaz.

O, öyle bir sözdür ki, ona arkadaşlık eden kimse, canını ondan alıkoymaz. Çünkü o, ebedî hayatın kendisine bahşedildiğini görür.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, fiillerinde hiçbir garazı olmayan zâtın adıdır. O, celâlinde ve cemâlinde hiçbir alternatifi olmayan zâtın adıdır. O, kulun isteyerek O'nsuz sabredemediği zâtın adıdır. O, fakirin kendisi olmadan sebat gösteremediği zâtın adıdır. O, hiç kimsenin hükmünden kaçamadığı zâtın adıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir zenginin adıdır ki, O’na itaat edeni zengin eder, O’na muhalefet edeni de saptırıp kör eder.

O, öyle bir Aziz’in adıdır ki, O’na uyanı en yüksek mertebeye yükseltir, O’na muhalefet edeni de en büyük sıkıntının içine atar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(بِسْمِ) lafzındaki (ب) harfi, tevhid ehlinin sırrının, varlıkları hesaba katmaktan ve daha önce var olmayıp sonradan var olan her şeyden uzak oluşuna ve varlıkta, darlıkta, sıkıntıda ve bollukta Allah'a bağlanmaya işaret eder. (س) harfi de onların bütün hallerinde edebe³⁶ riayet şartını gözeterek, gaybdan

³⁶ Edeb: "Her şeyin şartına riayet ve dikkat etmek. İstilahî anlamı ise insanı kötü işlerden alıkoyan bir melekedir... Çoğulu âdâbdır... Âriflerin istilahında bu kelime 'Allah'ın hududunu koruyanlar.' (Tevbe Sûresi: 112) âyetinden alınmıştır. Hudud, ilahî emirler ve yasaklardan oluşmaktadır ve bunlarla amel etmek vacip, müstehap, haram veya mekruhtur. Edeb, müstehaplarla amel etmek ve mekruhlardan kaçınmaktır..." Dr. Seyyid Seccâdî, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007, s. 114-116.

ortaya çıkan icraatın altında sükûnet içinde olduklarına işaret eder.

(م) harfi ise Allah'ın onlar üzerindeki muvafakiyet nimetine işaret etmektedir. Çünkü onlar, mârifetini hakikat olarak yaşadılar ve ibadetini ahlak edindiler.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, öyle bir sözdür ki, onu işitmek sevenlerin ruhlarının gıdası, vecd ehlinin sırlarının aydınlığı, aşk sersemlerinin kalplerinin şifası, miskinlerin ruhlarının imtihanı ve her zavallı fakirin ilacıdır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kulun yüceltmekle yüceltildiği bir isimdir. O ise ancak ezeldeki yüceliğine olan liyakatiyle yücedir. O, öyle bir Aziz’in adıdır ki, dilediğini lütfu ve ikbali ile aziz kılar. Düşmanlarını da zincirleriyle bukağılarıyla cehenneminde ve azaplarında ebedî olarak bırakmasıyla zelil kılar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, kendisine iman eden kimsenin, nimetlerin zevalinden emin olduğu, dünya ve ahiret nimetlerinden yararlandığı, bir daha mutsuz olmayacak şekilde mutlu olduğu, yok olmayacak bir mülk bulduğu ve azizlik ve yüksek mertebelerde kaldığı bir sözdür.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, gören ve örten, bilen ve halim davranan, öven ve rezil etmeyen ve kulun işlediği bütün suçları bağışlayan Kerim’in adıdır. Kul aralıksız günah işlerken Hak da umursamaksızın bağışlar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, günahkârları ıslah eden, amellerini düzelten, ümitlerini gerçekleştiren bir sözdür. Bu söz, âriflerin hallerini gözlerinde küçültür, madde âleminden büsbütün kopmalarını tamamlar ve onlar kendilerinden geçtikten sonra vuslatlarını gerçekleştirir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, onu zikreden dilin aziz olduğu aziz bir sözdür. O dilden daha aziz olan ise bu sözü tanıyan bir kalptir. Bundan da aziz olan, onu seven bir ruhtur. Bundan da daha aziz olan, onu gören bir sırdır.

Ancak onu kast eden herkes onu bulacak değildir, onu bulan herkes de onunla beraber kalacak değildir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Bismillah”, bir kalbe tecelli ettiği zaman eğer ona cemâliyle lütufta bulunursa kendisini ihya eder. Şayet ona celâliyle görünürse kendisini yok edip fenâyâ kavuşturur. Bu itibarla kul, bekâ ve fenâ, mahviyet ve ispat, vecd ve kendini kaybetme hallerinden ikisini yaşar.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Hakkında akılların yetersiz kalıp durduğu, idrakin ilimlerin aciz kalıp şaştığı, bilgilerin yetmeyip mahcup olduğu, kavrayışların tükenip dehşete kapıldığı Allah'ın adıyla. O, yücelik sıfatı, üstünlük ve güzellik vasfı ve büyüklüğünün izzeti ile bilinir. Fakat O'nu bilgiyle kuşatmak imkânsızdır. O görülür; lakin vasfı bakımından idraki mümkün değildir. O bilinir; ancak sıfatı itibariyle O'na muttali olmak gerçek değildir.

Kaynakça

- Cürcânî, Seyyid Şerif, *Ta'rifât (Tasavvuf İstılahları)*, ter. Abdülaziz Mecdi Tolun, Litera Yayıncılık, İstanbul: 2014.
- Erginli, Ed. Zafer, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi, İstanbul: 2006.
- el-Herevî, Hâce Abdullah el-Ensârî, *Menâzilü's-Sâirîn*, ter. Abdürrezzak Tek, Emin Yayınları, Bursa: 2008
- İbn Fûrek, *el-İbâne an Turuki'l-Kâsıdîn*, çev. Ahmet Yıldırım-Abdülgaŋgar Aslan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul: 2014.
- Seccâdî, Dr. Seyyid, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2007.
- Şener, Mehmet, "İ'tikâf", *DİA*, c. 23, s. 457-459.
- Uludağ, Süleyman, "Müşâhede", *DİA*, c. 32, s. 152-153.
- , "Mücâhede", *DİA*, c. 31, s. 440-441.
- , "Âbid", *DİA*, c. 1, s. 307.
- Yavuz, Yusuf Şevki, "Tevessül", *DİA*, c. 41, s. 6-8.

